

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 9/2017

ISSN 1731-030X

W numerze:

Zygmunt Tobor, Sławomir Tkacz

Głos do wyroku Trybunału Konstytucyjnego
z dnia 28 VI 2017 r., P 63/14

Justyna Piasecka

Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym –
nowy instrument prawny wprowadzony rozporządzeniem
Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGŁĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR PROWADZĄCY I JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Dr Grzegorz Sikorski

RADA NAUKOWA

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. zw. dr hab. Andrzej Jakubecki

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Prof. nadzw. dr hab. Izabella Gil

Dr hab. Andrzej Jarocho

PPE znajduje się na liście czasopism punktowanych MNiSW z wynikiem 6 punktów.

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 730 egz.

Sopot 2017

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

tel. Sekretarza redakcji: 602 720 142

e-mail: Sekretarza redakcji: grzegorz.sikorski@currenda.pl

tel.: 58 550 38 75, faks: 58 712 90 65

www.sklep.currenda.pl

www.currenda.pl/przegląd

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 9 **Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym – nowy instrument prawny wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014**
A European Account Preservation Order – a New Legal Instrument Introduced by Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council
Justyna Piasecka, adwokat
- 47 **Nadzór judykacyjny jako forma kontroli sądu nad komornikiem. Ograniczenia podejmowania przez sąd czynności nadzorczych w trybie art. 759 § 2 k.p.c.**
Judicial Supervision as a Form of Court Control over a Judicial Officer. Restrictions to the Supervisory Actions Taken by the Court in Accordance with Art. 759 § 2 of the Code of Civil Procedure
Paulina Lewandowska, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

GLOS Y

- 59 **Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 VI 2017 r., P 63/14**
A Gloss to the Constitutional Tribunal Judgment of 28 June 2017, P 63/14
Prof. dr hab. Zygmunt Tobor, Katedra Teorii i Filozofii Prawa WPiA Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
Dr hab. Sławomir Tkacz, Katedra Teorii i Filozofii Prawa WPiA Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

SPRAWOZDANIA

- 75 **Informatyzacja egzekucji sądowej. Doświadczenia polskie i litewskie. Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji, 24 marca 2017 r., Warszawa**
Informatisation of Court Execution Proceedings. Polish and Lithuanian Experience. A Report on the Warsaw International Conference of 24 March 2017
Parw eł Dzienis, sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku

WYDAWNICTWO

Szybka
dostawa

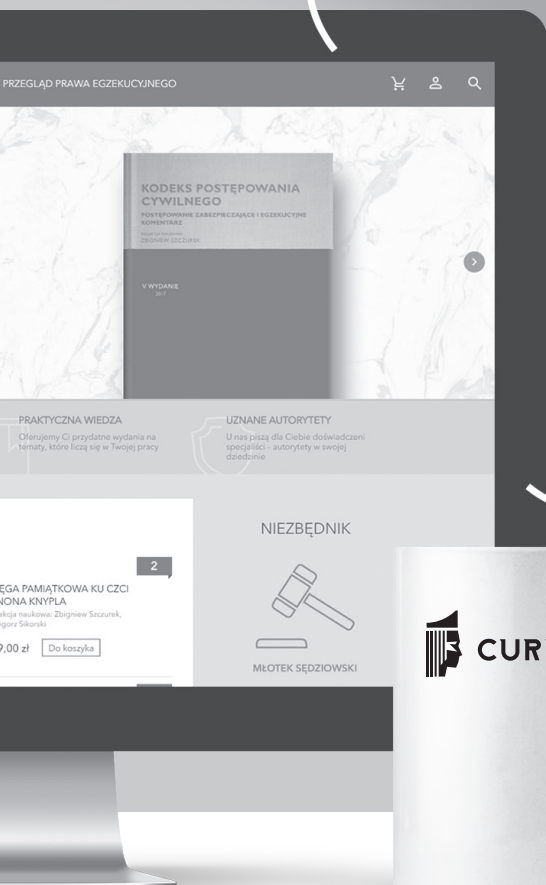
Bezpieczne
płatności

CURRENDA

WO CURRENDA

Praktyczna
wiedza

Uznane
autorytety

Sprawdź

www.sklep.currenda.pl

Etui dla profesjonalistów

Nowe, lepsze etui na dokumenty komornicze
już dostępne w naszym sklepie

Zamów teraz i odbierz drugie

50% taniej!

WWW.SKLEP.CURRENDA.PL

STRESZCZENIE **Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym – nowy instrument prawny wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014**

W niniejszym artykule omówiono zagadnienia związane z ogólną charakterystyką nowego instrumentu prawnego, jakim jest europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym, wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014, ustanawiającym procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych. Artykuł jest pierwszą częścią opracowania tematu. Porusza kwestie ogólne dotyczące wprowadzenia rozporządzenia nr 655/2014 oraz zakresu jego zastosowania. Wyjaśnia pojęcie sprawy transgranicznej, zagadnienia związane z przedmiotem wykonania zabezpieczenia, kwestie możliwości uzyskania nakazu oraz warunków jego wydania. W artykule poświęcono również uwagę zagadnieniu jurysdykcji, właściwości sądu w sprawie o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym oraz tematorowi kaucji składanej przez wierzyciela. Omówiono także nowe rozwiązanie, jakim jest wniosek o udzielenie informacji o rachunku bankowym dłużnika. Celem niniejszego artykułu jest zasygnalizowanie najistotniejszych kwestii z zakresu ogólnej charakterystyki rozporządzenia nr 655/2014 oraz kluczowych zagadnień związanych z europejskim nakazem zabezpieczenia na rachunku bankowym do momentu wydania nakazu przez sąd. Ze względu na ograniczone ramy opracowania i bardzo szerokie spektrum rozwiązań związanych z nowym instrumentem prawnym, kwestie uznania i wykonania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, jak też omówienie środków prawnych, które przysługują stronom w toku wykonania nakazu, wymagają omówienia w kolejnym artykule. W celu ułatwienia porównania rozwiązań przewidzianych w rozporządzeniu nr 655/2014 z krajowymi rozwiązaniami dotyczącymi zabezpieczenia na rachunku bankowym oraz przybliżenia ich przede wszystkim praktykom posłużono się w artykule opracowaniami tabelarycznymi sporządzonymi na podstawie analizy zaprezentowanej przez dr. hab. prof. UAM Marcina Walasika w artykule „Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym na tle prawa krajowego”.

Słowa kluczowe: *sprawa transgraniczna, rachunek bankowy podlegający zabezpieczeniu, uzyskanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, przedmiot zabezpieczenia, postępowanie ex-parte*

**SUMMARY European Account Preservation Order –
a New Legal Instrument Introduced by Regulation (EU)
No 655/2014 of the European Parliament and of the Council**

This article discusses certain issues relevant to the general characteristics of the European Account Preservation Order, a new instrument establishing a European Account Preservation Order procedure, introduced by Regulation No 655/2014 of the European Parliament and of the Council to facilitate cross-border debt recovery in civil and commercial matters. The article is the first part of a compilation on this subject and it raises some general issues concerning the introduction of Regulation No 655/2014 and the scope of its application. The article explains the concept of a cross-border case as well as some issues relevant to the subject of the bank account preservation execution and issues related to when and under what conditions obtaining the order and its issuance is possible. Moreover, the question of jurisdiction, the competence of the court in the case on issuing the European Account Preservation Order and the notion of a security that the creditor should provide, are considered in this article. A request for obtaining account information, as a new legal solution, is also discussed. The purpose of the article is to indicate the key points within the scope of general characteristics of Regulation No 655/2014 as well as the main issues connected with the European Account Preservation Order until the moment of its issuance by a court. Due to a limited scope of this article and a very wide spectrum of solutions related to the new legal instrument, the issues of recognition and enforcement of the European Account Preservation Order, as well as a description of legal remedies granted to the parties in the course of an order enforcement, need to be discussed in a separate article. In order to facilitate a comparison of solutions provided in Regulation No 655/2014 with the solutions relevant to bank account preservation proceedings available in Poland and to explain them to enforcement practitioners in the first place, table compilations based on the analysis presented by dr. hab. prof. UAM Marcin Walasik in the article 'European Account Preservation Order as Compared to the Polish law' are used in the article.

Keywords: *cross-border case, bank account under preservation, obtaining a European Account Preservation Order, subject matter of preservation, ex-parte proceedings*

Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym – nowy instrument prawny wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014

1. Wprowadzenie

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014 z dnia 15 maja 2014 r. ustanawia procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych¹. Rozporządzenie weszło w życie w dniu 17 lipca 2014 r., stosuje się je od dnia

¹ Pełna nazwa: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014 ustanawiające procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych Dz.U. UE L 189 z 27 czerwca 2014 r. s. 59 i n.; dalej: rozporządzenie nr 655/2014.

18 stycznia 2017 r.² Nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym ma zapobiec zbyciu, przelaniu lub wycofaniu środków przechowywanych na rachunku bankowym dłużnika, prowadzonym w państwie członkowskim³. Krajowe postępowania w przedmiocie uzyskania środków zabezpieczających obecnie są uregulowane w prawodawstwie wszystkich państw członkowskich. Rozbieżności występują w zakresie warunków stosowania takich środków i skuteczności ich wykonania. Ponadto korzystanie z krajowych środków zabezpieczających w sprawach o charakterze transgranicznym bywa niekiedy uciążliwe, zwłaszcza w sytuacji, gdy wierzyciel stara się o zabezpieczenie kilku rachunków bankowych prowadzonych w różnych państwach członkowskich. Przyjęcie wiążącego aktu prawnego Unii, mającego bezpośrednie zastosowanie na terenie wszystkich państw członkowskich, ustanawiającego nową procedurę unijną umożliwiającą sprawne zabezpieczenie środków na rachunkach bankowych w sprawach o charakterze transgranicznym, okazało się konieczne i uzasadnione⁴. Nakaz zabezpieczenia stanowi dla wierzyciela rozwiązanie alternatywne wobec środków zabezpieczających przewidzianych w prawie krajowym⁵. Postępowanie w przedmiocie uzyskania nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym nie zmierza do zastąpienia krajowych środków zabezpieczających. „Przyszłe zastosowanie nakazu będzie zatem opcjonalne i równoległe wobec środków stosowanych w państwach członkowskich. Wierzyciel będzie mógł dokonać wyboru pomiędzy procedurą unijną a krajową, bo ich cele są tożsame. Identyczny jest także charakter tymczasowy postępowania, co

² Art. 54 rozporządzenia nr 655/2014.

Wyjątek stanowi art. 50 rozporządzenia w zakresie informacji udzielanych przez państwa członkowskie, który stosuje się od dnia 18 lipca 2016 r.

³ Art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁴ Prace nad stworzeniem projektu rozporządzenia nr 655/2014 toczyły się w ramach współfinansowanego ze środków unijnych projektu EJE (*European Judicial Enforcement*). Projekt zrealizowany został w latach 2010–2012 przez samorządy komornicze Francji, Belgii, Niemiec, Węgier, Luksemburga, Szkocji, Holandii, Włoch i Polski. Więcej – zob. J. Piasecka, *Projekty europejskie*, „Nowa Currenda” nr 9/196/304/2012, s. 11–16.

⁵ Art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014 oraz pkt 6 motywów rozporządzenia.

oznacza, że nie prowadzi ono do wydania w sprawie decyzji ostatecznej”⁶. Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym ma swój odpowiednik w prawie polskim. Jest nim zabezpieczenie roszczeń poprzez zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego uregulowane w art. 747 k.p.c.⁷. Należy podkreślić, że wykonanie zabezpieczenia na podstawie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym następuje zgodnie z zasadami przyjętymi w konkretnym państwie członkowskim dla analogicznych środków, z uwzględnieniem zmian wynikających z rozporządzenia nr 655/14. Nakaz zabezpieczenia wydawany jest w celu zablokowania środków na rachunku bankowym. Nie daje on jednak podstaw do przekazania zabezpieczonych środków wierzycielowi. Na tej płaszczyźnie należy dopatrywać się analogii pomiędzy europejskim nakazem zabezpieczenia a zajęciem rachunku bankowego w trybie postępowania zabezpieczającego przewidzianym w przepisach k.p.c.⁸.

Rozporządzenia Unii Europejskiej stosowane są bezpośrednio w państwach członkowskich⁹. Niemniej prawidłowe wykonywanie przepisów rozporządzenia nr 655/2014 wymaga wprowadzenia nowych unormowań prawnych w polskiej procedurze cywilnej. Stąd konieczność zmiany niektórych przepisów k.p.c.¹⁰. W celu zapewnienia prawidłowego i skutecznego

⁶ D. Kornobis-Romanowska, *Projekty europejskie*, „Nowa Currenda” nr 9/196/304/2012, s. 5–10.

⁷ M. Walasik, *Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym, na tle prawa krajowego*, [w:] *Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, pod. red. A. Marciniaka, Sopot 2016, s. 211.

Także: pkt 23 motywów rozporządzenia, który stanowi, iż struktury wykonawcze odnoszące się do zabezpieczania rachunków bankowych różnią się znacząco w państwach członkowskich. Aby nie dopuścić do powielania tych struktur w państwach członkowskich i przestrzegać w jak największym stopniu procedur krajowych, w rozporządzeniu nr 655/2014 należy w odniesieniu do wykonania i faktycznej realizacji nakazu zabezpieczenia korzystać z istniejących metod oraz struktur służących do wykonania i realizacji równoważnych nakazów krajowych w państwie członkowskim, w którym nakaz ma zostać wykonany.

⁸ Zob. uwagi do druku nr 1048 – projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z projektem aktu wykonawczego, s. 2, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/BA4055ADA0482D12C1258073004CoFD51%24File/1048.pdf>, dostęp: 5.12.2016.

⁹ Zob. D. Kornobis-Romanowska, *Sąd krajowy w prawie wspólnotowym*, Kraków 2007, s. 23.

¹⁰ *Ibidem*, s. 2.

wykonania rozporządzenia nr 655/2014 ustawą z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw dodano do polskiego kodeksu postępowania cywilnego tytuł XI *Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym*. Kodeksowa regulacja dotycząca nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym obejmuje przepisy od art. 1144³ k.p.c. do art. 1144¹³ k.p.c. Ustawa weszła w życie 18 stycznia 2017 r.¹¹. Lokalizacja przepisów regulujących europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym w Kodeksie postępowania cywilnego uzasadniona jest transgranicznym oraz autonomicznym charakterem postępowań dotyczących nakazu zabezpieczenia¹².

2. Zakres zastosowania rozporządzenia nr 655/2014

Wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym możliwe jest w sprawach, w których rozporządzenie nr 655/2014 znajduje zastosowanie. Zakres zastosowania ograniczony jest pod względem **terytorium, przedmiotu i czasu**¹³.

2.1. Ograniczenie zastosowania rozporządzenia nr 655/2014 pod względem terytorium

Rozporządzenie nr 655/2014 stosuje się do tych państw członkowskich, które są nim związane zgodnie z traktatami. Procedura uzyskania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym przewidziana w rozporządzeniu nr 655/2014 jest dostępna wyłącznie dla wierzycieli, którzy mają miejsce zamieszkania w państwie członkowskim związanym tym rozporządzeniem, a nakazy zabezpieczenia wydane na jego podstawie odnoszą się

¹¹ Dz.U. z 2017 r., poz. 85.

¹² Zob. uwagi do druku nr 1048 – projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z projektem aktu wykonawczego, s. 2. <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/o/BA4055ADA0482D12C1258073004CoFD5/%24File/1048.pdf>, dostęp: 5.12.2016.

¹³ M. Walasik, *op. cit.*, s. 220.

wyłącznie do zabezpieczenia rachunków bankowych prowadzonych w takim państwie¹⁴. W przyjęciu rozporządzenia nr 655/2014 nie uczestniczą, nie są nim związane ani go nie stosują Zjednoczone Królestwo¹⁵ oraz Dania¹⁶. Skutek tego jest taki, że przed organami Zjednoczonego Królestwa oraz Danii nie może być prowadzone postępowanie o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, natomiast nakaz taki wydany w innym państwie członkowskim nie może dotyczyć rachunku bankowego prowadzonego przez bank lub jego oddział, jeżeli ich siedziba mieści się w Zjednoczonym Królestwie lub Danii¹⁷.

Wykonywanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym nie jest możliwe w stosunku do państw niebędących państwami członkowskimi, ze względu na brak związania tych państw regulacjami rozporządzenia nr 655/2014¹⁸.

2.2. Ograniczenie zastosowania rozporządzenia nr 655/2014 pod względem przedmiotowym

Pod względem przedmiotowym rozporządzenie nr 655/2014 ma zastosowanie do roszczeń pieniężnych w transgranicznych¹⁹ sprawach cywilnych i handlowych. Rozporządzenie nie znajduje zastosowania do spraw skarbowych, celnych, administracyjnych ani odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej (*acta iure imperii*)²⁰. Zakres spraw cywilnych oraz handlowych, w których rozporządzenie nr 655/2014 znajduje

¹⁴ Pkt 48 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁵ Pkt 50 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁶ Pkt 51 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁷ M. Walasik, *op. cit.*, s. 220.

Uwaga: informacja ta ma istotne znaczenie ze względu na liczną społeczność narodowości polskiej zamieszkującą na terenie Zjednoczonego Królestwa.

¹⁸ Możliwość taka zaistnieje, jeżeli zagadnienie to zostanie inaczej unormowane w krajowym porządku prawnym państwa niebędącego państwem członkowskim lub w przypadku związania takiego państwa z państwem członkowskim wydania nakazu zapłaty umową międzynarodową, zob. M. Walasik, *op. cit.*, s. 220.

¹⁹ Definicja sprawy transgranicznej zawarta jest w artykule 3 rozporządzenia nr 544/2014; więcej: pkt 3 artykułu.

²⁰ Art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

zastosowanie, jest również ograniczony. W porównaniu z innymi aktami unijnymi z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego, wyjątki te zostały ujęte w węższy sposób²¹. Z zakresu spraw cywilnych i handlowych, do których rozporządzenie ma zastosowanie, wyłączone są sprawy dotyczące²²:

- praw do nieruchomości wynikających z małżeńskiego ustroju majątkowego lub ze związku, który uznawany jest przez prawo dla niego właściwe za mający skutki porównywalne do małżeństwa;
- testamentów i dziedziczenia, w tym do zobowiązań alimentacyjnych powstających wskutek śmierci²³;
- roszczeń przeciwko dłużnikowi, w związku z którymi zainicjowano postępowanie upadłościowe, postępowanie dotyczące likwidacji niewypłacalnych spółek lub innych osób prawnych, porozumienia sądowe, układy lub analogiczne postępowania²⁴;
- ubezpieczeń społecznych;
- postępowania polubownego.

2.3. Ograniczenie zastosowania

rozporządzenia nr 655/2014 pod względem czasu

Rozporządzenie stosowane jest od dnia 18 stycznia 2017 r. Wyjątek stanowi wspomniany wyżej art. 50, który stosuje się od dnia 18 lipca 2016 r.²⁵.

²¹ M. Walasik, *op. cit.*, s. 220.

²² Art. 2 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014.

²³ Rozporządzenie znajduje więc zastosowanie do spraw alimentacyjnych, spraw wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa i powinowactwa.

²⁴ Zgodnie z pkt 8 motywów rozporządzenia nr 655/2014 nie ma ono zastosowania do roszczeń wobec dłużnika w postępowaniach w związku z niewypłacalnością. W rezultacie nie jest możliwe wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym przeciwko dłużnikowi w sytuacji, gdy wszczęto wobec niego postępowanie upadłościowe w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000. Dopuszczalne jest wykorzystanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu zabezpieczenia odzyskania niekorzystnych dla wierzyciela płatności dokonanych przez takiego dłużnika na rzecz osób trzecich.

²⁵ Art. 54 rozporządzenia nr 655/2014.

W związku z faktem, iż rozporządzenie stosowane jest od dnia 18 stycznia 2017 r., również od tego dnia należy stosować ustawę z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

Przepis ten nie zawiera żadnych ograniczeń. W konsekwencji przyjąć należy, że od dnia 18 stycznia 2017 r. dopuszczalne jest inicjowanie spraw w przedmiocie wydania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym. Chwila wydania orzeczenia lub wszczęcia postępowania w sprawie głównej, w której nakaz zabezpieczenia ma zostać wydany, jak też chwila powstania roszczenia podlegającego zabezpieczeniu zgodnie z rozporządzeniem nr 655/2014, nie mają znaczenia w kontekście oceny zastosowania przedmiotowego rozporządzenia pod względem kryterium czasu²⁶.

3. Pojęcie sprawy transgranicznej w rozumieniu rozporządzenia nr 655/2014

Rozporządzenie nr 655/2014 stosowane jest w sprawach transgranicznych. Pojęcie sprawy transgranicznej zostało zdefiniowane w treści rozporządzenia. Za sprawę transgraniczną uznaje się taką sprawę, w której rachunek bankowy lub rachunki bankowe, mające zostać objęte nakazem zabezpieczenia, prowadzone są w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie sądu, do którego zwrócono się z wnioskiem o wydanie nakazu zabezpieczenia, lub państwo, w którym wierzyciel ma miejsce zamieszkania²⁷. Istotnym momentem pozwalającym stwierdzić, czy chodzi o sprawę transgraniczną, jest data złożenia wniosku o wydanie nakazu zabezpieczenia do sądu posiadającego jurysdykcję do wydania nakazu zabezpieczenia. Decydujący w tym zakresie jest więc charakter sprawy w przedmiocie wydania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, a nie charakter sprawy głównej, w której dochodzone jest zabezpieczane roszczenie. Element transgraniczny wynika więc z dwóch relacji:

- pomiędzy lokalizacją rachunku bankowego podlegającego zabezpieczeniu a siedzibą sądu państwa członkowskiego wydającego nakaz zabezpieczenia;

²⁶ M. Walasik, *op. cit.*, s. 222.

²⁷ Art. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

- między lokalizacją rachunku bankowego podlegającego zabezpieczeniu a miejscem zamieszkania wierzyciela²⁸.

Takie ujęcie sprawy transgranicznej pozwala na wyodrębnienie dwóch rodzajów europejskich nakazów zabezpieczenia na rachunku bankowym. Pierwszym jest europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym prowadzonym w państwie członkowskim sądu orzekania w przedmiocie zabezpieczenia na wniosek wierzyciela, który ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim niż państwo lokalizacji rachunku bankowego. Jest to europejski nakaz zabezpieczenia zagranicznego wierzyciela na krajowym rachunku bankowym. Drugim europejskim nakazem zabezpieczenia na rachunku bankowym jest nakaz zabezpieczenia na rachunku zagranicznym w odniesieniu do lokalizacji sądu orzekającego w przedmiocie zabezpieczenia. M. Walasik²⁹ zwraca uwagę na różnicowanie ww. nakazów w sferze skutków, które wywołują. Nakaz z udziałem wierzyciela zagranicznego podlega uznaniu i jest wykonalny także w innym państwie członkowskim niż państwo wydania nakazu, natomiast nakaz zabezpieczenia na rachunku krajowym stosowany jest na terytorium państwa członkowskiego, w którym jest prowadzony rachunek bankowy³⁰. Sama konstrukcja obu europejskich nakazów zabezpieczenia jest podobna.

4. Uwagi dotyczące rachunku bankowego podlegającego zabezpieczeniu

Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym służy wyłącznie (opierając się literalnie na brzmieniu nazwy instrumentu prawnego) do

²⁸ M. Walasik, *op. cit.*, s. 213.

²⁹ *Ibidem*, s. 213.

³⁰ Zgodnie z art. 4 pkt 4 rozporządzenia nr 655/2014 „państwo członkowskie, w którym prowadzony jest rachunek bankowy”, oznacza:

- państwo członkowskie wskazane w numerze IBAN rachunku (międzynarodowym numerze rachunku bankowego); albo
- w odniesieniu do rachunku bankowego, który nie ma numeru IBAN, państwo członkowskie, w którym znajduje się centrala banku, w którym prowadzony jest rachunek, lub w przypadku gdy rachunek jest prowadzony przez oddział – państwo członkowskie, w którym znajduje się ten oddział.

zabezpieczenia rachunku bankowego lub rachunków bankowych. Celem rozporządzenia nr 655/2014 jest umożliwienie wierzycielom uzyskania zabezpieczenia roszczeń na rachunku bankowym dłużnika na tych samych warunkach, niezależnie od państwa członkowskiego, w którym prowadzony jest rachunek bankowy³¹.

W myśl regulacji rozporządzenia nr 655/2014 rachunkiem bankowym jest każdy rachunek, który zawiera środki³², prowadzony przez bank³³ na zlecenie dłużnika lub na zlecenie osoby trzeciej w imieniu dłużnika³⁴. Definicja „rachunku bankowego” zawarta w rozporządzeniu nr 655/2014 stanowi pojęcie autonomiczne. Takie ujęcie banku pozwala na objęcie zakresem rozporządzenia oprócz rachunków bankowych również rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe³⁵ oraz rachunki Banku Gospodarstwa Krajowego³⁶.

Rozporządzenie nie ma zastosowania do rachunków bankowych niepodlegających (zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym prowadzony jest rachunek) zajęciu³⁷. Wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia

³¹ Zob. uwagi do druku nr 1048 – projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z projektem aktu wykonawczego, s. 2, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/o/BA4055ADAO482D12C1258073004CoFD5/%24File/1048.pdf>, dostęp: 5.12.2016.

³² Zgodnie z art. 4 pkt 3 „środki” oznaczają środki zaksięgowane na rachunku bankowym w dowolnej walucie lub podobne roszczenia o zwrot środków, takie jak depozyty rynku pieniężnego.

³³ Zgodnie z art. 4 pkt 2 „bank” oznacza instytucję kredytową, w tym oddziały takiej instytucji, jeżeli jej centrala znajduje się na terytorium Unii, lub, poza terytorium Unii, w przypadku, gdy oddziały te znajdują się na terytorium Unii. Rozporządzenie nr 655/2014 odsyła do definicji instytucji kredytowej zawartej w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia nr 575/2013 „instytucja kredytowa” oznacza przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu depozytów lub innych funduszy podlegających zwrotowi od klientów oraz na udzielaniu kredytów na swój własny rachunek.

³⁴ Art. 4 pkt 1 rozporządzenia nr 655/2014.

³⁵ M. Walasik, *op. cit.*, s. 226.

Także: uwagi do druku nr 1048 – projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z projektem aktu wykonawczego, s. 2, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/o/BA4055ADAO482D12C1258073004CoFD5/%24File/1048.pdf>, dostęp: 5.12.2016.

³⁶ M. Walasik, *op. cit.*, s. 226.

³⁷ Art. 2 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

na rachunku bankowym w stosunku do takiego rachunku jest niemożliwe. Rozporządzenie nie ma również zastosowania do rachunków bankowych prowadzonych w bankach centralnych lub przez te banki, gdy działają one jako władze monetarne³⁸. W Polsce bankiem takim jest Narodowy Bank Polski³⁹. W zakresie zabezpieczenia powierniczego rachunku bankowego rozporządzenie nr 655/2014 odsyła do prawa krajowego⁴⁰, które stanowi, że w razie wszczęcia postępowania egzekucyjnego przeciwko posiadaczowi rachunku powierniczego środki znajdujące się na rachunku nie podlegają zajęciu⁴¹. Analogicznie przedstawia się sytuacja w przypadku zabezpieczenia środków na powierniczym rachunku bankowym na mocy europejskiego nakazu zabezpieczenia. Również w tej sytuacji nie będzie możliwe wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym.

Przepisy prawa krajowego nie zezwalają na zabezpieczenie na rachunku bankowym jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa jest niedopuszczalne⁴². W związku z powyższym nie będzie możliwe wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa, rozporządzenie nr 655/2014 nie ma bowiem zastosowania do rachunków bankowych, niepodlegających zajęciu (zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym prowadzony jest rachunek (zał. nr 1)⁴³.

³⁸ Art. 2 ust. 4 rozporządzenia nr 655/2014.

³⁹ Art. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. Nr 140, poz. 938).

Zgodnie z art. 51 ustawy o Narodowym Banku Polskim, NBP prowadzi rachunki banków, budżetu państwa, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz Krajowej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej oraz innych osób prawnych za zgodą Prezesa NBP.

⁴⁰ Art. 30 rozporządzenia nr 655/2014.

⁴¹ Art. 59 ust. 4 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (Dz.U. z 1997 r. Nr 140, poz. 939; Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665; Dz.U. z 2012 r., poz. 1376, Dz.U. z 2015 r., poz. 128; Dz.U. z 2016 r., poz. 1988). Także pkt 9 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

⁴² Art. 749 k.p.c.

⁴³ Art. 2 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014; także pkt 8 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

5. Możliwość uzyskania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym

Postępowanie zabezpieczające wszczynane jest w celu udzielenia tymczasowej ochrony prawnej, która ma niesamoistny charakter. Postępowanie to cechuje akcesoryjny charakter w stosunku do postępowania rozpoznawczego⁴⁴. „Charakter ten przejawia się w tym, że postępowanie zabezpieczające musi zawsze nawiązywać do określonego postępowania rozpoznawczego, przy czym może to być toczące się postępowanie rozpoznawcze, postępowanie, które może być wszczęte w przyszłości, bądź postępowanie już prawomocnie ukończone”⁴⁵. W przypadku europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym wierzyciel ma możliwość uzyskania nakazu zabezpieczenia:

- przed wszczęciem przez wierzyciela postępowania w państwie członkowskim w sprawie głównej przeciwko dłużnikowi;
- na którymkolwiek etapie postępowania w sprawie głównej do momentu wydania orzeczenia albo zatwierdzenia lub zawarcia ugody sądowej;
- po uzyskaniu przez wierzyciela w państwie członkowskim orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego, na mocy których wymaga się od dłużnika zapłaty roszczenia wierzyciela⁴⁶.

W przypadku gdy wierzyciel złożył wniosek o wydanie nakazu zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie głównej, wszczyna on takie postępowanie i przedstawia dowód tego wszczęcia sądowi, do którego złożono wniosek, w terminie 30 dni od daty złożenia wniosku lub w terminie 14 dni od daty wydania nakazu, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza. Sąd może również, na prośbę dłużnika, wydłużyć termin, na przykład po to, by umożliwić stronom osiągnięcie ugody w sprawie; jeśli tak

⁴⁴ J. Jagieła, *Kodeks postępowania cywilnego, tom III*, pod red. K. Piaseckiego, wyd. 6, Legalis, wprowadzenie do części drugiej k.p.c., *Postępowanie zabezpieczające. Tytuł pierwszy. Przepisy ogólne*.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Art. 5 rozporządzenia nr 655/2014.

się stanie, informuje o tym obydwie strony⁴⁷. Jeżeli sąd nie otrzymał dowodu wszczęcia postępowania w sprawie głównej w terminie 30 dni od daty złożenia wniosku lub 14 dni od daty wydania nakazu, nakaz zabezpieczenia zostaje uchylony lub wygasa, o czym informuje się strony postępowania. W przypadku gdy sąd, który wydał nakaz, ma siedzibę w państwie członkowskim wykonania, uchylenia lub wygaśnięcia nakazu, w tym państwie członkowskim dokonuje się zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego. Jeśli do uchylenia lub wygaśnięcia nakazu musi dojść w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie wydania, sąd uchyla nakaz zabezpieczenia przy użyciu formularza oraz przekazuje formularz uchylenia właściwemu organowi państwa członkowskiego wykonania (komornikowi sądowemu)⁴⁸.

W razie zakończenia postępowania w sprawie głównej, przepisy rozporządzenia nr 655/2014 nie przewidują upadku zabezpieczenia. Wierzyciel nie jest zobligowany do podjęcia kroków zmierzających do wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Zabezpieczenie może utrzymywać się na rachunku bankowym bezterminowo po zakończeniu postępowania w sprawie głównej, ponieważ w treści rozporządzenia nr 655/2014 brakuje przepisu wyznaczającego wierzycielowi termin do podjęcia czynności. Momentem granicznym utrzymania bezterminowego zabezpieczenia na rachunku bankowym dłużnika po zakończeniu sprawy głównej jest ustanie ryzyka pozbawienia wierzyciela zaspokojenia⁴⁹. W takiej sytuacji dłużnik lub wierzyciel mogą zwrócić się do sądu, który wydał nakaz zabezpieczenia, o zmianę lub o uchylenie nakazu. Podstawę wniosku wierzyciela lub dłużnika stanowi zmiana okoliczności, na podstawie których nakaz został wydany⁵⁰. Sąd, który wydał nakaz zabezpieczenia, może również, z własnej inicjatywy, ze względu na nowe okoliczności, o ile dopuszcza to prawo państwa członkowskiego wydania zmienić lub uchylić nakaz (zał. nr 2)⁵¹.

⁴⁷ Art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁴⁸ Zgodnie z art. 1144¹⁰ k.p.c. właściwym organem do otrzymania, przekazania lub doręczenia nakazu zabezpieczenia w zakresie czynności wykonania nakazu zabezpieczenia jest komornik, który wystąpił do banku o wykonanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym.

⁴⁹ M. Wałasik, *op. cit.*, s. 236.

⁵⁰ Art. 35 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁵¹ Art. 35 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014.

6. Przedmiot zabezpieczenia

Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym może mieć zastosowanie tylko do roszczeń pieniężnych⁵². Pojęcie „roszczenie” oznacza roszczenie dotyczące wypłaty określonej kwoty, która stała się wymagalna, lub wypłaty możliwej do określenia kwoty wynikającej z transakcji lub wydarzenia, które już miały miejsce, pod warunkiem, że takie roszczenie można zaskarżyć przed sądem⁵³. Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym może być wydany co do roszczeń wymagalnych oraz takich, które nie są jeszcze wymagalne, w odróżnieniu od zabezpieczenia krajowego przewidzianego w k.p.c. Takie zabezpieczenie może dotyczyć wyłącznie roszczeń wymagalnych⁵⁴. Na wniosek wierzyciela nakaz zabezpieczenia obejmuje wszelkie odsetki narosłe od kwoty roszczenia, zgodnie z przepisami prawa mającymi zastosowanie do tego roszczenia do dnia wydania nakazu⁵⁵. Sąd ma uprawnienie do odmowy uwzględnienia odsetek w nakazie zabezpieczenia, w sytuacji gdy ze względu na ich kwotę lub rodzaj uwzględnienie takie naruszałoby przepisy prawa państwa wydania. W przypadku Polski przepisami o takim charakterze są przepisy o odsetkach maksymalnych oraz maksymalnych za opóźnienie, ponieważ postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani też ograniczać stosowania takich przepisów, także w razie dokonania wyboru prawa obcego⁵⁶. Jeśli wierzyciel uzyskał już orzeczenie, ugodę sądową lub dokument urzędowy, nakaz zabezpieczenia, na wniosek wierzyciela, obejmuje także koszty uzyskania takiego orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu (zał. nr 3)⁵⁷.

⁵² Zgodnie z art. 2 ust. 1 rozporządzenie nr 655/2014 ma zastosowanie do roszczeń pieniężnych w transgranicznych sprawach cywilnych i handlowych [...].

⁵³ Art. 4 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia nr 655/2014.

⁵⁴ Pkt 12 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

⁵⁵ Art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁵⁶ Więcej: M. Walasik, *op. cit.*, s. 230, przyp. 57.

⁵⁷ Art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014.

7. Warunki wydania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym

Warunki dopuszczalności udzielenia zabezpieczenia określone są w literaturze także mianem podstaw⁵⁸. W sytuacji gdy uprawniony nie wykaże podstaw, od których uzależnione jest udzielenie zabezpieczenia, sąd wyda postanowienie oddalające wniosek o udzielenie zabezpieczenia.

Sąd wydaje nakaz zabezpieczenia, gdy wierzyciel przedłożył wystarczające dowody, aby przekonać sąd, że zachodzi pilna potrzeba zastosowania środka zabezpieczającego w formie nakazu zabezpieczenia, ponieważ istnieje realne ryzyko, że bez takiego środka późniejsze dochodzenie roszczenia wierzyciela wobec dłużnika będzie niemożliwe lub znacząco utrudnione⁵⁹. Wierzyciel przedkłada również wystarczające dowody, by przekonać sąd, że może wygrać w sprawie głównej przeciwko dłużnikowi w sytuacji, gdy nie uzyskał jeszcze w państwie członkowskim orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego zobowiązujących dłużnika do zapłacenia roszczenia wierzyciela. Zaznaczyć należy, że sytuacje, w których zaistnieje konieczność zabezpieczenia roszczenia po uzyskaniu orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego, są sytuacjami wyjątkowymi. Okoliczność taka będzie miała miejsce, gdy wierzyciel – mimo uzyskania orzeczenia, ugody sądowej albo dokumentu urzędowego – nie może wszcząć postępowania egzekucyjnego. Przeszkodą taką jest konieczność przeprowadzenia w państwie wykonania postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności tytułu egzekucyjnego⁶⁰. Na dzień dzisiejszy, w związku z wejściem w życie rozporządzenia nr 1215/2012 (Bruksela I bis), orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich, bez potrzeby przeprowadzania

⁵⁸ I. Gil, *Komentarz do art. 730¹ KPC*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, wyd. 18, Legalis, 2017; także: M. Muliński, *Komentarz do art. 730¹ KPC*, t. 2, pod red. J. Jankowskiego, wyd. 2, Legalis, 2015.

⁵⁹ Art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁶⁰ M. Walasik, *op. cit.*, s. 232–233.

specjalnego postępowania⁶¹. Analogiczna sytuacja zachodzi w przypadku dokumentów urzędowych⁶² oraz ugód sądowych⁶³. Podstawy zabezpieczenia przewidziane w przepisach rozporządzenia nr 655/2014 oraz k.p.c. zostały uregulowane w sposób zbliżony. Różnica dotyczy sformułowań przepisów prawnych (zał. nr 4)⁶⁴.

8. Jurysdykcja i właściwość sądu w sprawie o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym

8.1. Jurysdykcja

Łączniki jurysdykcji krajowej w sprawach o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym zostały zróżnicowane w zależności od tego, czy wierzyciel otrzymał orzeczenie, ugodę sądową albo dokument urzędowy⁶⁵.

W przypadku gdy wierzyciel nie otrzymał jeszcze orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego, jurysdykcję do wydania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym posiadają sądy państwa członkowskiego, które są właściwe do orzekania w sprawie głównej, zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami dotyczącymi właściwości⁶⁶. Jurysdykcja ta wynika z unormowań prawa europejskiego⁶⁷.

W przypadku gdy wierzyciel uzyskał już orzeczenie lub ugodę sądową, do wydania nakazu zabezpieczenia dotyczącego roszczenia określonego

⁶¹ Art. 36 rozporządzenia nr 1215/2012.

Więcej: P. Grzegorzczak, *Wykonywanie w Polsce orzeczeń pochodzących z państw członkowskich Unii Europejskiej objętych reżimem automatycznej wykonalności*, [w:] *Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, Sopot 2016, s. 137–162.

⁶² Art. 58 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012.

⁶³ Art. 59 rozporządzenia nr 1215/2012.

⁶⁴ M. Walasik, *op. cit.*, s. 234.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 222.

⁶⁶ Art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁶⁷ Chodzi głównie o rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (rozporządzenie Bruksela I bis).

w orzeczeniu lub ugodzie sądowej jurysdykcję posiadają sądy państwa członkowskiego, w którym wydano orzeczenie albo zatwierdzono lub zawarto ugodę⁶⁸.

Inaczej przedstawia się kwestia jurysdykcji, gdy dłużnikiem jest konsument, który zawarł z wierzycielem umowę do celów, które można uznać za niezwiązane z działalnością zawodową lub gospodarczą dłużnika. Jurysdykcję do wydania nakazu zabezpieczenia posiadają wówczas wyłącznie sądy państwa członkowskiego, w którym dłużnik ma miejsce zamieszkania⁶⁹.

W przypadku gdy wierzyciel uzyskał dokument urzędowy, jurysdykcję do wydania nakazu zabezpieczenia dotyczącego roszczenia określonego w tym dokumencie posiadają sądy wyznaczone do tego celu w państwie członkowskim, w którym sporządzono ten dokument⁷⁰.

8.2. Właściwość sądu

Przepis art. 6 rozporządzenia nr 655/2014 normuje jurysdykcję, natomiast właściwość miejscowa i rzeczowa sądu jest określana na poziomie prawa krajowego. Kwestie właściwości w sprawach o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym uregulowane są w art. 1144⁴ k.p.c., który jest normą szczególną w stosunku do art. 734 k.p.c.

Do wydania nakazu zabezpieczenia przed wszczęciem sprawy głównej właściwy jest sąd, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji. Jeżeli nie można ustalić takiego sądu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma być wykonany europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym, a w razie braku tej podstawy lub w przypadku, w którym europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym miałby być wykonany w okręgach różnych sądów – sąd rejonowy dla m.st. Warszawy⁷¹.

⁶⁸ Art. 6 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

⁶⁹ Art. 6 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014.

⁷⁰ Art. 6 ust. 4 rozporządzenia nr 655/2014.

⁷¹ Art. 1144⁴ § 1 k.p.c.

Wniosek o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym zgłoszony w toku postępowania lub po jego zakończeniu rozpoznaje sąd pierwszej instancji⁷².

W razie zawarcia ugody przed sądem albo zatwierdzenia ugody przez sąd, właściwy jest sąd, który rozpoznawał sprawę w pierwszej instancji, a jeżeli sprawa nie była rozpoznawana przez sąd – sąd, który był właściwy do zatwierdzenia ugody w pierwszej instancji⁷³.

W pozostałych przypadkach, obejmujących przede wszystkim podanie się egzekucji w akcie notarialnym, właściwy będzie sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł egzekucyjny został sporządzony⁷⁴.

9. Wniosek o udzielenie informacji o rachunku bankowym dłużnika

Rozporządzenie nr 655/2014 reguluje postępowanie w celu pozyskania informacji o rachunku bankowym dłużnika podlegającym zabezpieczeniu w sprawie o charakterze transgranicznym. Aby przezwyciężyć istniejące trudności praktyczne w uzyskiwaniu informacji o miejscu prowadzenia rachunku dłużnika, rozporządzenie reguluje mechanizm umożliwiający wierzycielowi zwrócenie się do sądu przed wydaniem nakazu zabezpieczenia o uzyskanie informacji niezbędnych do identyfikacji rachunku dłużnika od wyznaczonego organu ds. informacji w państwie członkowskim, w którym zdaniem wierzyciela dłużnik posiada rachunek⁷⁵. Możliwość taka przewidziana jest wyłącznie w ściśle określonych sytuacjach. Z uwagi na szczególny charakter takiej interwencji organów publicznych i udostępnienia prywatnych danych, dostępu do informacji o rachunku udziela się tylko

⁷² Art. 1144⁴ § 1 k.p.c.

⁷³ Art. 1144⁴ § 2 k.p.c.

⁷⁴ Art. 1144⁴ § 3 k.p.c.

⁷⁵ Wierzyciel może złożyć wniosek o udzielenie informacji o rachunku bankowym w sytuacji gdy nie zna nazwy, adresu banku, ani też numeru IBAN, BIC lub innego numeru bankowego, umożliwiającego identyfikację tego banku [...]. Więcej: art. 14 ust.1 rozporządzenia nr 655/2014.

w przypadkach, gdy wierzyciel dysponuje wykonalnym orzeczeniem, ugodą sądową lub dokumentem urzędowym. W drodze wyjątku wierzyciel ma możliwość złożenia wniosku o informację o rachunku, mimo że uzyskane przez niego orzeczenie, ugoda sądowa lub dokument urzędowy nie są jeszcze wykonalne.

Procedura rozpatrzenia wniosku o udzielenie informacji o rachunku bankowym jest dwuetapowa. Na pierwszym etapie sąd musi stwierdzić, czy w sprawie transgranicznej istnieją podstawy do wydania europejskiego nakazu zabezpieczenia⁷⁶. Kolejnym krokiem jest sprawdzenie przesłanek koniecznych do tego, aby żądanie wierzyciela o udzielenie informacji o rachunku bankowym zostało spełnione. Przesłanki te są zróżnicowane w zależności od tego, czy tytuł, w którego posiadaniu jest wierzyciel, jest wykonalny, czy też nie jest wykonalny⁷⁷. W sytuacji gdy tytuł jest wykonalny, wierzyciel musi wykazać, że dysponuje wiedzą, iż dłużnik posiada jeden lub więcej rachunków w banku, w konkretnym państwie.

Jeśli wierzyciel dysponuje tytułem, który nie jest jeszcze wykonalny, kwota zabezpieczenia musi być znaczna⁷⁸, a wierzyciel zobowiązany jest przedstawić dostateczne dowody, by przekonać sąd o istnieniu pilnej potrzeby uzyskania informacji o rachunku, ponieważ istnieje ryzyko, że bez takich informacji późniejsze dochodzenie roszczenia wierzyciela wobec dłużnika może zostać zagrożone, co może następnie spowodować istotne pogorszenie sytuacji finansowej wierzyciela⁷⁹. Gdy sąd jest przekonany, że wniosek wierzyciela jest dobrze uzasadniony i zostały spełnione wszystkie warunki oraz wymogi dotyczące wydania nakazu zabezpieczenia, przekazuje wniosek o udzielenie informacji organowi ds. informacji państwa członkowskiego⁸⁰. Jeżeli organ ds. informacji nie jest w stanie uzyskać informacji

⁷⁶ Art. 14 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

⁷⁷ M. Walasik, *op. cit.*, s. 239.

⁷⁸ Rozporządzenie nr 655/2014 nie precyzuje pojęcia „kwoty znacznej”. Ocena wysokości kwoty będzie należeć do sądu w zależności od okoliczności danej konkretnej sprawy.

⁷⁹ Art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁸⁰ Art. 14 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

w zakresie rachunku bankowego, sąd odrzuca wniosek⁸¹. Należy zaznaczyć, że w celu zapewnienia ochrony danych osobowych dłużnika, uzyskane informacje dotyczące identyfikacji rachunku bankowego lub rachunków bankowych nie powinny być przekazywane wierzycielowi. Informacje te powinny być przekazywane wyłącznie sądowi⁸², który złożył wniosek o ich pozyskanie, oraz, w drodze wyjątku, bankowi, jeżeli bank ten lub inny podmiot odpowiadający za wykonanie nakazu w państwie członkowskim wykonania nie jest w stanie zidentyfikować rachunku dłużnika na podstawie informacji zawartych w nakazie. Jako przykład wskazać można sytuację, gdy w tym samym banku prowadzone są rachunki należące do kilku osób noszących to samo nazwisko i mających ten sam adres⁸³. W tej sytuacji zidentyfikowanie rachunku bankowego dłużnika należy do banku, który w przypadku problemów z identyfikacją rachunku zobowiązany jest użyć numeru tego rachunku od organu ds. informacji państwa członkowskiego wykonania⁸⁴. Organem do spraw informacji w rozumieniu rozporządzenia nr 655/2014 jest Minister Sprawiedliwości⁸⁵. Zadaniem organu do spraw informacji jest realizacja wniosków sądów polskich i zagranicznych⁸⁶. Przy pracach nad nowelizacją k.p.c. dostosowującą regulacje do rozporządzenia nr 655/2014 podkreślano, że z istoty zadań organu ds. informacji (komunikacja z sądami, w tym zagranicznymi i władcze uprawnienia wobec banków) preferowanym rozwiązaniem byłoby wyznaczenie tylko jednego takiego organu. Organ ten powinien mieć charakter publiczny. Wobec braku prowadzenia w Polsce rejestru rachunków bankowych i wyznaczenie

⁸¹ Art. 14 ust. 7 rozporządzenia nr 655/2014.

⁸² Wówczas sąd wydający nakaz zabezpieczenia powinien umieścić oprócz nazwy i adresu banku (art. 19 ust. 2 lit. d rozporządzenia nr 655/2014) również wzmiankę, że numer rachunku bankowego podlegającego zabezpieczeniu pozyskany został na podstawie art. 14 rozporządzenia nr 655/2014 (art. 19 ust. 2 lit. f rozporządzenia nr 655/2014).

⁸³ Pkt 21 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

⁸⁴ Art. 24 ust. 4 lit. a rozporządzenia nr 655/2014.

⁸⁵ Art. 1144 § 1 k.p.c.

⁸⁶ Art. 1144 § 4 k.p.c.

W drugim przypadku w sprawach, w których postępowanie o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym toczy się w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej.

takiego organu stanowiło trudne zadanie. W pierwszej kolejności rozważano wybór organu, który już miałby dostęp do informacji gromadzonych w tym zakresie przez banki. Dostęp taki posiadają komornicy sądowi oraz naczelnicy urzędów skarbowych za pośrednictwem Krajowej Izby Rozliczeniowej⁸⁷. KIR prowadzi system „Ognivo”, jednakże sama KIR nie była podmiotem rozważań, ze względu na fakt, że jest to spółka prawa handlowego, która nie wykonuje żadnych zadań publicznych, przez co państwo nie sprawuje nad nią kontroli. Argumentem przemawiającym przeciwko wyznaczeniu komorników sądowych jako organów ds. informacji była ich liczba oraz specyficzny status hybrydowy (funkcjonariusz publiczny prowadzący własną kancelarię). Zwrócono uwagę na brak czytelnych kryteriów wyboru właśnie tego, a nie innego komornika sądowego jako organu ds. informacji. Nie dostrzegano takiego problemu w przypadku naczelników urzędów skarbowych. Pomimo ich znacznej liczby, podkreślano, że są to instytucje państwowe, stąd nie ma przeszkód w dokonaniu wyboru i powierzeniu wykonywania zadań organu ds. informacji wybranemu naczelnikowi. Krytycznie do pomysłu ustosunkowało się Ministerstwo Finansów, które w konsultacjach podniosło brak związku zadania ze sferą danin publicznych, która przypisana jest *ex lege* do jednostek resortu finansów, w tym do naczelników urzędów skarbowych. W rezultacie w projekcie zaproponowano, aby jako organ ds. informacji wyznaczony został Minister Sprawiedliwości, a zadanie to mógłby realizować Departament Wykonywania Orzeczeń i Probacji lub Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka. W celu realizacji powierzonych zadań Minister Sprawiedliwości został wyposażony w ustawowe umocowanie do pozyskiwania informacji o rachunkach na potrzeby stosowania rozporządzenia nr 655/2014 od banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

⁸⁷ Zgodnie z art. 67 Prawa bankowego (ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 140, poz. 939) banki wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi mogą tworzyć izby rozliczeniowe w formie spółek handlowych, w celu wymiany zleceń płatniczych oraz ustalania wzajemnych wierzytelności wynikających z tych zleceń. Dla zabezpieczenia przeprowadzania rozrachunku izba może tworzyć ze środków banków fundusz gwarancyjny; środki tego funduszu nie podlegają egzekucji z majątku banku.

Informacje te są pozyskiwane z centralnej informacji o rachunkach prowadzonej przez banki. Minister Sprawiedliwości został podłączony również do systemu „Ognivo”⁸⁸. Ustawodawca przewidział opłatę za uzyskanie informacji o rachunkach bankowych. Na podstawie art. 1144⁴ § 5 k.p.c. Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z dnia 16 stycznia 2017 r. w sprawie sposobu uiszczania i wysokości opłaty za udzielenie informacji o rachunku bankowym dłużnika⁸⁹. Rozporządzenie określa sposób uiszczania i wysokość opłaty za udzielenie informacji o rachunku bankowym przez Ministra Sprawiedliwości działającego jako organ do spraw informacji. Wysokość opłaty wynosi 50 złotych. Opłatę uiszcza się w formie bezgotówkowej na rachunek bieżący dochodów Ministerstwa Sprawiedliwości. Ministerstwo Sprawiedliwości nieodpłatnie udostępnia i aktualizuje numer rachunku bieżącego na swojej stronie internetowej pod adresem www.ms.gov.pl (zał. nr 5)⁹⁰.

10. Kaucja składana przez wierzyciela

Rozporządzenie nr 655/2014 reguluje dwa rodzaje kaucji składanej przez wierzyciela, która stanowi dla dłużnika gwarancję naprawienia ewentualnej szkody będącej konsekwencją wykonania zabezpieczenia⁹¹.

⁸⁸ Zob. uwagi do druku nr 1048 – projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z projektem aktu wykonawczego, s. 6–8, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/BA4055ADA0482D12C-1258073004CoFD5/%24File/1048.pdf>, dostęp: 5.12.2016.

⁸⁹ Dz.U. z 2017 r., poz. 112.

⁹⁰ Kwestie pobrania opłaty przez organ ds. udzielania informacji przewiduje również rozporządzenie nr 655/2014 w art. 44.

⁹¹ Ze względu na brak możliwości uprzedniego wyjaśnień przez dłużnika, rozporządzenie nr 655/2014 przewiduje określone środki ochrony, które mają na celu niedopuszczenie do nadużycia europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym oraz ochronę praw dłużnika (pkt 17 motywów rozporządzenia nr 655/2017). Jednym z takich istotnych środków ochrony powinna być możliwość nałożenia na wierzyciela wymogu złożenia kaucji na zabezpieczenie możliwości późniejszej rekompensaty dla dłużnika za wszelkie szkody, których doznał w wyniku europejskiego nakazu zabezpieczenia. Kaucja taka (w zależności od prawa krajowego) może zostać złożona w formie depozytu kaucyjnego albo alternatywnego zabezpieczenia, jak gwarancja bankowa lub hipoteka. Sąd powinien mieć swobodę w określeniu kaucji, w wysokości, która wystarczy, by zapobiec nadużyciu europejskiego nakazu zabezpieczenia

Regulacja rozporządzenia stanowi, że kaucja w zasadzie ma charakter obligatoryjny przed wydaniem nakazu zabezpieczenia, w przypadku gdy wierzyciel nie uzyskał jeszcze orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego⁹². W drodze wyjątku sąd może znieść wymóg złożenia kaucji, jeżeli uważa, że taka kaucja nie jest uzasadniona okolicznościami danej sprawy. Rozporządzenie nr 655/2014 stanowi, że sąd powinien zwalniać z wymogu złożenia kaucji lub żądać złożenia kaucji w niższej kwocie jedynie w wyjątkowych przypadkach, jeśli uznaje, że kaucja taka jest niewłaściwa, zbędna lub nieproporcjonalna w okolicznościach danej sprawy. Do takich okoliczności zaliczyć należy prawdopodobieństwo wygrania sprawy przez wierzyciela, który nie ma wystarczających środków na złożenie kaucji, roszczenie wierzyciela związane z alimentami lub wypłatą wynagrodzenia bądź roszczenie ma taki zakres, że istnieje niewielkie prawdopodobieństwo, by nakaz spowodował szkodę wobec dłużnika, jak ma to miejsce w przypadku niewielkiego długu związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej⁹³. Kaucja fakultatywna przewidziana jest w sytuacji, gdy wierzyciel uzyskał już orzeczenie, ugody sądową lub dokument urzędowy, a sąd uważa, że złożenie takiej kaucji jest konieczne i właściwe w okolicznościach danej sprawy⁹⁴. Kaucja powinna być złożona w kwocie oraz formie określonej przez prawo państwa, w którym sąd orzekający o kaucji ma siedzibę. Sąd informuje wierzyciela o wymaganej kwocie i formach kaucji akceptowanych na mocy prawa państwa siedziby sądu. Wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym jest uzależnione od złożenia kaucji (zał. nr 6)⁹⁵.

na rachunku bankowym i zapewnić rekompensatę dłużnikowi, oraz powinien mieć możliwość w sytuacji braku konkretnych dowodów co do kwoty potencjalnej szkody, uznania kwoty, na jaką ma zostać wydany nakaz zabezpieczenia, za wskazówkę co do wyznaczenia wysokości kaucji (pkt 18 motywów rozporządzenia nr 655/2014).

⁹² Art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

⁹³ Pkt 18 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

⁹⁴ Np. gdy orzeczenie, którego wykonalność ma gwarantować nakaz zabezpieczenia, nie jest jeszcze wykonalne lub jest wykonalne tymczasowo ze względu na toczące się postępowanie odwoławcze (pkt 18 motywów rozporządzenia nr 655/2014).

⁹⁵ Art. 12 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

II. Postępowanie *ex parte*

Dłużnik nie jest informowany o wniosku o wydanie nakazu zabezpieczenia ani też nie ma możliwości złożenia wyjaśnień przed wydaniem nakazu⁹⁶. Również w przypadku gdy wniosek o wydanie nakazu zabezpieczenia został odrzucony w całości, odwołanie będzie podlegało postępowaniu *ex parte*⁹⁷. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Takie ujęcie procedury europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym pozwoli uprawnionym w uzyskaniu koniecznego zabezpieczenia w postępowaniu bez udziału dłużnika⁹⁸.

12. Decyzja sądu w sprawie wniosku o wydanie nakazu zabezpieczenia

Sąd, do którego skierowano wniosek o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia, dokonuje analizy, czy spełniono warunki i wymogi określone w rozporządzeniu nr 655/2014. Wniosek o wydanie nakazu zabezpieczenia składany jest przy użyciu formularza⁹⁹. Dokładna treść wniosku określona została w art. 8 rozporządzenia nr 655/2014¹⁰⁰. Sąd zobowiązany jest podjąć decyzję w przedmiocie wniosku o zabezpieczenie niezwłocznie, nie później jednak niż:

- do końca dziesiątego dnia roboczego, w przypadku gdy wierzyciel nie uzyskał jeszcze orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego (termin należy liczyć od złożenia lub uzupełnienia wniosku przez wierzyciela)¹⁰¹;

⁹⁶ Art. 11 rozporządzenia nr 655/2014.

⁹⁷ Art. 21 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

⁹⁸ Ł. Lasek, W. Rzepiński, *Środki tymczasowej ochrony w sprawach transgranicznych*, http://www.wardynski.com.pl/gfx/wardynski/userfiles/_public/wardynski_i_wspolnicy_bruksela_i_bis.pdf, dostęp: 04.2016, s. 15.

⁹⁹ Art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁰⁰ Ze względu na ograniczone ramy niniejszego artykułu, dokładna treść zawartość wniosku zostanie pominięta, z ograniczeniem się do powołania przepisu regulującego zagadnienie.

¹⁰¹ Art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

- do końca piątego dnia roboczego, w przypadku gdy wierzyciel uzyskał już orzeczenie, ugodę sądową lub dokument urzędowy (termin należy liczyć od złożenia lub uzupełnienia wniosku przez wierzyciela)¹⁰²;
- do końca piątego dnia roboczego, w przypadku gdy sąd zdecyduje, że konieczne jest przesłuchanie wierzyciela i w zależności od sytuacji jego świadków (termin należy liczyć od dnia, po którym odbyło się przesłuchanie)¹⁰³.

O ile wniosek nie jest w sposób oczywisty niedopuszczalny lub bezzasadny, a wierzyciel nie dostarczył wszystkich wymaganych informacji¹⁰⁴, sąd może umożliwić wierzycielowi uzupełnienie lub skorygowanie wniosku w określonym terminie. Jeżeli wierzyciel nie uzupełni lub nie skoryguje wniosku w tym terminie, wniosek zostanie odrzucony¹⁰⁵. Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym wydaje się w odniesieniu do kwoty uzasadnionej dowodami¹⁰⁶ i zgodnie z prawem mającym zastosowanie do roszczenia będącego przyczyną wydania nakazu oraz obejmuje w określonych przypadkach również odsetki i koszty¹⁰⁷. Nakaz nie może w żadnym wypadku zostać wydany na kwotę wyższą niż wskazana przez wierzyciela we wniosku¹⁰⁸. Wierzyciel zostaje powiadomiony o decyzji dotyczącej wniosku, zgodnie z procedurą przewidzianą prawem państwa członkowskiego wydania w odniesieniu do równoważnych nakazów krajowych¹⁰⁹. Zgodnie z unormowaniem k.p.c., europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku

¹⁰² Art. 18 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁰³ Art. 18 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁰⁴ Chodzi o informacje, które należy wskazać na mocy art. 8 rozporządzenia nr 655/2014, niezbędne do prawidłowego wypełnienia wniosku o wydanie nakazu zabezpieczenia.

¹⁰⁵ Art. 17 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁰⁶ Sąd podejmuje decyzję w drodze procedury pisemnej na podstawie informacji i dowodów dostarczonych przez wierzyciela w jego wniosku lub wraz z tym wnioskiem. Jeśli sąd uzna, że dostarczone dowody są niewystarczające, może, o ile zezwala na to prawo krajowe, zwrócić się do wierzyciela, by dostarczył dodatkową dokumentację dowodową (art. 9 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014). Pod warunkiem, że nie opóźni to nadmiernie postępowania, sąd może skorzystać z innych metod zbierania dowodów dostępnych na mocy jego prawa krajowego (art. 9 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014). Jako przykład można wskazać przesłuchanie wierzyciela lub jego świadków, również za pośrednictwem wideokonferencji.

¹⁰⁷ Art. 17 ust. 4 rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁰⁸ Art. 17 ust. 4 zd. 2 rozporządzenia nr 655/2014.

¹⁰⁹ Art. 17 ust. 5 rozporządzenia nr 655/2014.

bankowym jest doręczany wierzycielowi przez sąd z urzędu. W razie odmowy wydania nakazu w całości lub części, sąd doręcza wierzycielowi z urzędu postanowienie w tym przedmiocie¹¹⁰. Sąd nie wydaje odrębnego postanowienia o wydaniu europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym. Wydaje nakaz zabezpieczenia lub odmawia jego wydania. Obowiązek każdorazowego zawiadomienia wierzyciela o decyzji sądu wynika z art. 17 ust. 5 rozporządzenia nr 655/2014¹¹¹. Należy podkreślić, że na tym etapie postępowanie w przedmiocie wydania nakazu, zgodnie z zasadą *ex parte*¹¹², żadna decyzja sądu dotycząca wniosku o wydanie nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym nie jest doręczana dłużnikowi. Jako przykład można wskazać postanowienie o odmowie wydania nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, a także postanowienie o przekazaniu wniosku według właściwości¹¹³. Postanowienia takie doręczane są tylko wierzycielowi, któremu przysługuje prawo odwołania się od decyzji sądu odrzucającej w całości lub w części jego wniosek o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia¹¹⁴.

Środkiem odwoławczym od odmowy wydania nakazu zabezpieczenia jest zażalenie¹¹⁵. Rozporządzenie nr 655/2014 mówi wyłącznie o odwołaniu od decyzji sądu, nie precyzując jaki to jest środek. Procedura wnoszenia środka zaskarżenia została pozostawiona prawu krajowemu poszczególnych państw członkowskich. Rozporządzenie określa tylko termin na jego wniesienie, stanowiąc, że będzie to termin 30-dniowy. Norma rozporządzenia jest w tym wypadku wiążąca i przewiduje dłuższy termin zaskarżenia niż prawo polskie¹¹⁶.

¹¹⁰ Art. 1144⁷ k.p.c.

¹¹¹ Przepis stanowi, że wierzyciel zostaje powiadomiony o decyzji dotyczącej wniosku zgodnie z procedurą przewidzianą prawem państwa członkowskiego wydania w odniesieniu do równoważnych nakazów krajowych.

¹¹² Zasada *ex parte* określona jest w art. 11 rozporządzenia nr 655/2014.

¹¹³ Zob. uwagi do druku nr 1048 – projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z projektem aktu wykonawczego, s. 8, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/BA4055ADA0482D12C1258073004C0FD5/%24File/1048.pdf>, dostęp: 5.12.2016.

¹¹⁴ Art. 21 ust. 1 rozporządzenia nr 655/2014.

¹¹⁵ Art. 1144⁸ k.p.c.

¹¹⁶ Analogiczna sytuacja, w której prawo unijne modyfikuje termin na złożenie zażalenia występuje w przypadku rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 dotyczącym

13. Forma i treść europejskiego nakazu zabezpieczenia

Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym wydawany jest przy użyciu formularza. Formularz jest opatrzony pieczęcią lub inną formą uwierzytelnienia sądu. Składa się z dwóch części – A i B. Część A należy przekazać bankowi, wierzycielowi oraz dłużnikowi. Część B należy przekazać wierzycielowi i dłużnikowi.

13.1. Część A formularza¹¹⁷

Część A formularza, na którym wydawany jest europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym, zawiera:

- nazwę i adres sądu oraz sygnaturę sprawy;
- informacje dotyczące wierzyciela, takie jak: imię, nazwisko i dane kontaktowe, imię, nazwisko oraz dane kontaktowe przedstawiciela wierzyciela. W przypadku gdy wierzyciel jest osobą fizyczną, formularz musi wskazywać jego datę urodzenia oraz, gdy jest dostępny, także numer dowodu osobistego lub paszportu. Jeśli wierzyciel jest osobą prawną lub innym podmiotem posiadającym zdolność sądową na mocy prawa państwa uzyskania osobowości prawnej, utworzenia lub rejestracji, dodatkowo należy wskazać numer identyfikacyjny albo numer w rejestrze bądź, gdy nie posiada takiego numeru, datę i miejsce uzyskania osobowości prawnej, utworzenia lub rejestracji;
- informacje dotyczące dłużnika: imię, nazwisko i dane kontaktowe, imię, nazwisko i dane kontaktowe przedstawiciela dłużnika. W przypadku gdy dłużnik jest osobą fizyczną, formularz musi wskazywać jego datę urodzenia oraz, gdy jest dostępny, także numer dowodu

jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (rozporządzenie Bruksela II bis). Więcej: uwagi do druku nr 1048 – projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z projektem aktu wykonawczego, s. 8–9, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/o/BA4055ADAO482D12C-1258073004CoFD5/%24File/1048.pdf>, dostęp: 5.12.2016.

¹¹⁷ Art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 655/2014.

osobistego lub paszportu. Jeśli dłużnik jest osobą prawną lub innym podmiotem posiadającym zdolność sądową na mocy prawa państwa uzyskania osobowości prawnej, utworzenia lub rejestracji, dodatkowo wskazać należy numer identyfikacyjny albo numer w rejestrze bądź, gdy nie posiada takiego numeru, datę i miejsce uzyskania osobowości prawnej, utworzenia lub rejestracji;

- nazwę i adres banku, którego dotyczy nakaz;
- jeśli wierzyciel podał numer rachunku dłużnika we wniosku, europejski nakaz zabezpieczenia wskazuje numer rachunku lub rachunków podlegających zabezpieczeniu oraz informację o tym, czy muszą także zostać zabezpieczone inne rachunki, które dłużnik posiada w tym samym banku;
- wskazanie, że numer rachunku, na którym ma nastąpić zabezpieczenie, uzyskano na podstawie wniosku zgodnie z art. 14 oraz że bank w razie konieczności ma uzyskać¹¹⁸ dany numer lub dane numery od organu ds. informacji państwa członkowskiego wykonania;
- kwotę, która ma zostać zabezpieczona;
- polecenie dla banku, by wykonał nakaz zgodnie z art. 24¹¹⁹;
- datę wydania nakazu;
- jeśli wierzyciel wskazał we wniosku opcjonalnie numer należącego do niego rachunku bankowego do celów ewentualnej dobrowolnej spłaty roszczenia przez dłużnika, nakaz zabezpieczenia wskazuje upoważnienie dla banku do zwolnienia i przekazania, jeżeli występuje o to dłużnik i jeśli dopuszcza to prawo państwa członkowskiego wykonania, środków z zabezpieczonego rachunku do maksymalnej kwoty określonej w nakazie na rachunek, który wierzyciel wskazał we wniosku;
- informację o miejscu, w którym można uzyskać elektroniczną wersję formularza do użycia w celu złożenia oświadczenia w przedmiocie oświadczenia dotyczącego zabezpieczenia środków.

¹¹⁸ Na podstawie art. 24 ust. 4 akapit drugi rozporządzenia nr 655/2014.

¹¹⁹ Art. 24 rozporządzenia nr 655/2014 reguluje procedurę wykonania nakazu zabezpieczenia przez bank.

13.2. Część B formularza¹²⁰

Część B formularza, na którym wydawany jest europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym, zawiera następujące informacje:

- opis dotyczący przedmiotu sprawy i uzasadnienie sądu dotyczące wydania nakazu;
- kwotę ewentualnej kaucji złożonej przez wierzyciela;
- termin wszczęcia postępowania w sprawie głównej oraz termin, w którym należy przedłożyć sądowi wydającemu europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym dowód potwierdzający wszczęcie postępowania w sprawie głównej;
- informacje dotyczące tłumaczenia dokumentów;
- informacje o środkach odwoławczych przysługujących dłużnikowi.

W sytuacji gdy europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym dotyczy rachunków prowadzonych w różnych bankach, w odniesieniu do każdego banku stosuje się osobny formularz (część A). Formularz dla wierzyciela i dłużnika (część A i B) zawiera wówczas wykaz banków¹²¹.

14. Czas obowiązywania zabezpieczenia

Środki zabezpieczone europejskim nakazem zabezpieczenia na rachunku bankowym pozostają zabezpieczone do momentu::

- w którym nakaz zostaje uchylony;
- w którym następuje zakończenie wykonywania nakazu;
- gdy środek służący wykonaniu orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego uzyskanego przez wierzyciela w związku z roszczeniem, które nakaz zabezpieczenia miał zabezpieczyć, stanie się skuteczny w odniesieniu do środków zabezpieczonych nakazem¹²².

¹²⁰ Art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 655/2014.

¹²¹ Art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 655/2014.

¹²² Art. 20 rozporządzenia nr 655/2014.

15. Podsumowanie

Rozporządzenie nr 655/2014 ustanawiające procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych umożliwia zabezpieczenie na rachunku bankowym lub rachunku prowadzonym przez inną instytucję kredytową niż bank na takich samych warunkach, czyli bez względu na to, w jakim państwie rachunek bankowy, na którym ma nastąpić zabezpieczenie, jest prowadzony¹²³.

Postępowania mające na celu uzyskanie środków zabezpieczających uregulowane są we wszystkich państwach członkowskich, ale zaznaczyć należy, że pod względem warunków stosowania takich środków oraz skuteczności ich wykonania istnieją znaczne różnice. Należy ponadto zwrócić uwagę na fakt, iż korzystanie z krajowych środków zabezpieczających w sprawach transgranicznych może okazać się trudne zwłaszcza w sytuacji, gdy wierzyciel ubiega się o zabezpieczenie na kilku rachunkach prowadzonych w różnych państwach członkowskich. Przyjęcie wiążącego i mającego bezpośrednie zastosowanie aktu prawnego ustanawiającego nową procedurę unijną, która umożliwia w sprawach transgranicznych skuteczne i szybkie zabezpieczenie środków na rachunku bankowym okazało się koniecznym krokiem¹²⁴. Nowy instrument prawny wydany w jednym państwie będzie uznawany i wykonalny w innym państwie członkowskim, bez potrzeby wszczęcia odrębnego postępowania. Podkreślić należy, że nowe rozwiązanie prawne stanowi alternatywę dla wierzyciela, który – oprócz analogicznych środków zabezpieczenia dostępnych na mocy prawa krajowego – zyskał do dyspozycji nowe rozwiązanie.

¹²³ Zob. opinia Biura Legislacyjnego Senatu, *Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk nr 384)*, s. 1–2; <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/3752/plik/3840.pdf>, dostęp: 2.07.2017.

¹²⁴ Pkt 5 motywów rozporządzenia nr 655/2014.

Załącznik nr 1. Porównanie przedmiotu wykonania zabezpieczenia na przykładzie zabezpieczenia krajowego oraz europejskiego nakazu zabezpieczenia¹²⁵

Rodzaj rachunku	Zabezpieczenie krajowe	Zabezpieczenie na podstawie Europejskiego nakazu zabezpieczenia
Rachunek bankowy prowadzony przez SKOK	możliwe	możliwe
Rachunek bankowy prowadzony przez Bank Gospodarstwa Krajowego	możliwe	możliwe
Rachunek bankowy, który nie podlega zajęciu zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym prowadzony jest rachunek	niemożliwe	niemożliwe
Powierniczy rachunek bankowy	niemożliwe	niemożliwe
Rachunek bankowy jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa	niemożliwe	niemożliwe
Rachunek prowadzony przez bank centralny działający jako władza monetarna (NBP)	niemożliwe	niemożliwe

Załącznik nr 2. Relacja pomiędzy postępowaniem w przedmiocie zabezpieczenia a postępowaniem głównym na przykładzie krajowego zabezpieczenia oraz europejskiego nakazu zapłaty¹²⁶

	Zabezpieczenie krajowe	Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym
Udzielenie zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku	Art. 730 § 2 k.p.c. Sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku.	Art. 5 Wierzyciel ma możliwość uzyskania nakazu zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w państwie członkowskim w sprawie głównej przeciwko dłużnikowi lub na którymkolwiek etapie takiego postępowania do momentu wydania orzeczenia albo zatwierdzenia lub zawarcia ugody sądowej.

¹²⁵ Opracowanie tabelaryczne na podstawie artykułu M. Walasika, *op. cit.*, s. 225–229.

¹²⁶ Opracowanie tabelaryczne na podstawie artykułu M. Walasika, *op. cit.*, s. 236–237.

Udzielenie zabezpieczenia po uzyskaniu tytułu wykonawczego	Art. 730 § 2 k.p.c. Po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.	Art. 5 Wierzyciel ma możliwości uzyskania nakazu zabezpieczenia po uzyskaniu przez wierzyciela w państwie członkowskim orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego, na mocy których wymaga się od dłużnika zapłaty roszczenia wierzyciela.
Skuteczność zabezpieczenia udzielonego przed wszczęciem postępowania w sprawie głównej a zainicjowanie postępowania w sprawie głównej	Art. 733 k.p.c. Udzielając zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznacza termin, w którym pismo wszczynające postępowanie powinno być wniesione pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni. Możliwość wydłużenia terminu przez sąd – przepisy k.p.c. nie przewidują takiej możliwości.	Art. 10 ust. 1 W przypadku gdy wierzyciel złożył wniosek o wydanie nakazu zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie głównej, wszczyna on takie postępowanie i przedstawia dowód tego wszczęcia sądowi, do którego złożono wniosek w terminie 30 dni od daty złożenia wniosku lub w terminie 14 dni od daty wydania nakazu, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza. Możliwość wydłużenia terminu przez sąd Sąd może na prośbę dłużnika wydłużyć termin, na przykład po to, by umożliwić stronom osiągnięcie ugody w sprawie.
Upadek zabezpieczenia po zakończeniu sprawy głównej	Art. 754¹ § a k.p.c. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej albo jeżeli sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie udzielone według przepisów niniejszego tytułu upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu. Art. 754¹ § a k.p.c. W sprawach, w których udzielono zabezpieczenia przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub pkt 6, zabezpieczenie upada, jeżeli uprawniony w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych.	Przepisy rozporządzenia nr 655/2014 nie przewidują upadku. Zabezpieczenie może utrzymywać się bezterminowo na rachunku bankowym dłużnika.

Uchylenie lub zmiana postanowienia o zabezpieczeniu lub europejskiego nakazu zabezpieczenia	Art. 742 § 1 k.p.c. Obowiązany może w każdym czasie żądać uchylenia lub zmiany prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia. Jeżeli obowiązany złoży na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumę zabezpieczenia żadaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, zabezpieczenie upada. Przepis art. 754¹ § 3 stosuje się odpowiednio. Legitymowany: obowiązany	Art. 35 ust. 1 Dłużnik lub wierzyciel mogą zwrócić się do sądu, który wydał nakaz zabezpieczenia, o zmianę lub o uchylenie nakazu na tej podstawie, że okoliczności, na podstawie których nakaz został wydany uległy zmianie. Legitymowany: dłużnik lub wierzyciel Art. 35 ust. 3 Dłużnik i wierzyciel mogą wspólnie zwrócić się do sądu, który wydał nakaz zabezpieczenia, o uchylenie lub zmianę nakazu, lub do właściwego sądu państwa członkowskiego wykonania lub też, o ile przewiduje to prawo krajowe, do właściwego organu egzekwowania prawa w tym państwie członkowskim o zakończenie wykonania nakazu lub jego ograniczenie na tej podstawie, że postanowili rozstrzygnąć sprawę polubownie. Legitymowany: dłużnik i wierzyciel
Uchylenie lub zmiana z urzędu	Brak takiej regulacji w polskim k.p.c.	Art. 35 ust. 2 Sąd, który wydał nakaz zabezpieczenia, może również, z własnej inicjatywy, ze względu na nowe okoliczności, o ile dopuszcza to prawo państwa członkowskiego wydania, zmienić lub uchylić nakaz.

Załącznik nr 3. Różnice w zakresie przedmiotu zabezpieczenia pomiędzy europejskim nakazem zabezpieczenia na rachunku bankowym a zabezpieczeniem krajowym uregulowanym w k.p.c.¹²⁷

	Zabezpieczenie krajowe	Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym
Rodzaj zabezpieczanego roszczenia	Art. 747 k.p.c. oraz art. 755 k.p.c. Roszczenie pieniężne i niepieniężne	Art. 2 ust. 1 Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do roszczeń pieniężnych w transgranicznych sprawach cywilnych i handlowych [...]

¹²⁷ Opracowanie tabelaryczne na podstawie artykułu M. Walasika, *op. cit.*, s. 229–232.

Wymagalność zabezpieczanego roszczenia	Wyłącznie roszczenia wymagalne Wyj. art. 730 § 2 zd. 2 k.p.c. Sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku. Po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.	Roszczenia wymagalne oraz roszczenia niewymagalne Art. 4 pkt 5 pkt 12 motywów
Zakres zabezpieczenia	Art. 736 § 1 pkt. 1 k.p.c. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia powinien odpowiadać wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego, a nadto zawierać wskazanie sposobu zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie pieniężne także wskazanie sumy zabezpieczenia [...]. Art. 736 § 3 k.p.c. Suma zabezpieczenia nie może być wyższa od dochodzonego roszczenia liczonego wraz z odsetkami do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz z kosztami wykonania zabezpieczenia. Suma ta może obejmować także przewidywane koszty postępowania. Uwaga – zabezpieczenie krajowe może uwzględniać koszty wykonania zabezpieczenia.	Art. 15 ust. 1, art. 15 ust. 2, art. 17 ust 4 – należność główna – odsetki (za okres do dnia wydania nakazu zabezpieczenia naliczone według prawa właściwego dla roszczenia – koszty (koszty są uwzględniane w nakazie, jeżeli wierzyciel jest w posiadaniu tytułu egzekucyjnego – orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego, które zasądza takie roszczenie); są to koszty uzyskania takiego tytułu, w zakresie w jakim ustalono, że koszty te musi ponieść dłużnik

Załącznik nr 4. Porównanie warunków wydania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym oraz krajowego zabezpieczenia przewidzianego w k.p.c.¹²⁸

	Zabezpieczenie krajowe	Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym
Podstawy zabezpieczenia (warunki zabezpieczenia)	Art. 730¹ § 1 k.p.c. Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.	Art. 7 ust. 1 Sąd wydaje nakaz zabezpieczenia, gdy wierzyciel przedłoży wystarczające dowody, by przekonać sąd, że istnieje pilna potrzeba zastosowania środka zabezpieczającego w formie nakazu zabezpieczenia, ponieważ istnieje realne ryzyko, że bez takiego środka późniejsze dochodzenie roszczenia wierzyciela wobec dłużnika będzie niemożliwe lub znacząco utrudnione. Art. 7 ust. 2 W przypadku gdy wierzyciel nie uzyskał jeszcze w państwie członkowskim orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego zobowiązujących dłużnika do zapłacenia roszczenia wierzyciela, wierzyciel przedkłada również wystarczające dowody, by przekonać sąd, że może wygrać w sprawie głównej przeciwko dłużnikowi.
Konieczność wykazania interesu prawnego	Art. 730¹ § 2 k.p.c. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.	Art. 7 ust. 1

¹²⁸ Opracowanie tabelaryczne na podstawie artykułu M. Walasika, *op. cit.*, s. 232–234.

Załącznik nr 5. Porównanie regulacji w zakresie możliwości złożenia wniosku o udzielenie informacji o rachunku bankowym w przypadku krajowego zabezpieczenia uregulowanego w k.p.c. a europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym¹²⁹

	Zabezpieczenie krajowe	Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym
Możliwość złożenia wniosku o udzielenie informacji o rachunku bankowym przed uzyskaniem orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego	Brak takiej możliwości w przepisach k.p.c.	Brak takiej możliwości w przepisach rozporządzenia
Możliwość złożenia wniosku o udzielenie informacji o rachunku bankowym po uzyskaniu orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego	Brak takiej możliwości w przepisach k.p.c.	Art. 14

¹²⁹ Opracowanie tabelaryczne na podstawie artykułu M. Walasika, *op. cit.*, s. 238–240.

Załącznik nr 6. Kaucja w przypadku krajowego zabezpieczenia uregulowanego w k.p.c. i europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym¹³⁰

	Krajowy nakaz zabezpieczenia	Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym
Kaucja obligatoryjna	Brak regulacji w przepisach k.p.c.	Art. 12 ust. 1 Przed wydaniem nakazu zabezpieczenia, w przypadku gdy wierzyciel nie uzyskał jeszcze orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego, sąd nakłada na wierzyciela wymóg złożenia kaucji na kwotę wystarczającą, by zapobiec nadużyciu procedury przewidzianej w niniejszym rozporządzeniu i by zapewnić rekompensatę za ewentualne szkody poniesione przez dłużnika w związku z nakazem, w zakresie w jakim wierzyciel ponosi odpowiedzialność za takie szkody.
Kaucja fakultatywna	Art. 739 k.p.c. §1 Wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia sąd może uzależnić od złożenia przez uprawnionego kaucji na zabezpieczenie roszczeń obowiązanych powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu. Z kaucji tej będzie przysługiwało obowiązanej pierwszeństwo zaspokojenia przed innymi należnościami zaraz po kosztach egzekucyjnych. § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy uprawnionym jest Skarb Państwa oraz w wypadku zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, o rentę, a także należności pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, w części nieprzekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika.	Art. 12 ust. 2 W przypadku gdy wierzyciel uzyskał już orzeczenie, ugody sądową lub dokument urzędowy, sąd może przed wydaniem nakazu nałożyć na wierzyciela wymóg złożenia kaucji [...], jeśli uważa, że jest to konieczne i właściwe w okolicznościach danej sprawy.

¹³⁰ Opracowanie tabelaryczne na podstawie analizy M. Walasika, *op. cit.*, s. 240–241.

STRESZCZENIE **Nadzór judykacyjny jako forma kontroli sądu nad komornikiem. Ograniczenia podejmowania przez sąd czynności nadzorczych w trybie art. 759 § 2 k.p.c.**

Niniejszy artykuł został poświęcony instytucji nadzoru judykacyjnego nad komornikiem. Nadzór sądowy (judykacyjny) nad komornikiem zawarty w art. 759 § 2 k.p.c. realizowany jest poprzez wydawane z urzędu przez sąd rejonowy komornikowi zarządzeń zmierzających do należytego wykonania egzekucji. W doktrynie aprobuje się podział uprawnień nadzorczych na prewencyjne oraz represyjne. Prewencyjne polegają na wydawaniu zarządzeń zmierzających do prawidłowego wykonania egzekucji, a represyjne służą usuwaniu uchybień komornika. Uprawnienia sądu wynikające z art. 759 § 2 k.p.c. obwarowane są pewnymi ograniczeniami, zgodnie z którymi czynności podjęte przez sąd nie mogą zmierzać do naruszenia praw stron bądź uczestników postępowania egzekucyjnego, jak również mogą być podejmowane jedynie w toku trwania postępowania egzekucyjnego. Istnieje spór w doktrynie co do kwestii uchylania w ramach nadzoru judykacyjnego prawomocnych postanowień komornika. W uchwale z dnia 19 kwietnia 2007 roku Sąd Najwyższy uznał, iż sąd może na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. z urzędu zmieniać prawomocne postanowienia komornika, w których wadliwie ustalono wysokość opłaty egzekucyjnej (III CZP 16/07). Część doktryny uznała słuszność powyższego rozstrzygnięcia. Czynności nadzorcze podjęte przez sąd mogą przybierać formę zarówno zarządzeń, jak i postanowień. Co do zasady czynność podjęta w trybie art. 759 § 2 k.p.c. nie jest zaskarżalna, dopiero dokonanie przez komornika czynności wynikającej z ww. artykułu może podlegać zaskarżeniu.

Słowa kluczowe: komornik, nadzór, egzekucja

SUMMARY Judicial Supervision as a Form of Court Control over a Judicial Officer. Restrictions to the Supervisory Actions Taken by the Court in Accordance with Art. 759 § 2 of the Code of Civil Procedure

This article discusses the issue of judicial supervision over a judicial officer. Court (judicial) supervision over a judicial officer, described in the Art. 759 § 2 of the Code of Civil Procedure, is pursued by District Court issuing ex officio orders to a judicial officer, whose aim is satisfactory implementation of enforcement proceedings. The doctrine approves the division of supervisory powers into preventive and repressive. The preventive supervisory powers consist in issuing orders so that enforcement is conducted properly, while the repressing supervisory powers serve as a remedy to any judicial officer's defects. The court's authority resulting from the Code of Civil Procedure Art. 759 § 2 is subject to some restrictions, according to which actions taken by the court should not lead to any infringement of the rights of the parties to, or participants of the enforcement proceedings and they can only be undertaken during the course of the enforcement proceedings. In the doctrine, there is a dispute in regard to the question of revoking in the course of the judicial supervision of any legal decisions of a judicial officer which are already final and binding. In its resolution of 19 April 2017, the Supreme Court acknowledged that the court may change ex officio legal decisions of a judicial officer in which the amount of enforcement costs is established erroneously (III CZP 16/07). The doctrine partly recognized the correctness of the above mentioned resolution. Supervisory actions taken by the court may be formed as an order or as a resolution. As a rule, an action taken under Art. 759 § 2 of the Code of Civil Procedure shall not be challengeable. It is only the execution of an action by a judicial officer resulting from the aforementioned article that may be actionable.

Key words: *judicial officer, supervision, enforcement proceedings*

Nadzór judykacyjny jako forma kontroli sądu nad komornikiem. Ograniczenia podejmowania przez sąd czynności nadzorczych w trybie art. 759 § 2 k.p.c.

I. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 759 § 2 k.p.c., sąd może z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonywania egzekucji oraz usuwać spostrzeżone uchybienia. Analizując treść powyższego przepisu, w pierwszej kolejności należy wskazać, że regulacja ta stanowi podstawę do sprawowania przez sądy kontroli z urzędu nad czynnościami komornika, jak również umożliwia sądom dokonywanie korekt czynności podjętych w sprzeczności z przepisami postępowania egzekucyjnego¹.

Należy szczególnie podkreślić, że kontrolę orzeczeń komornika na podstawie ww. przepisu może sprawować jedynie sąd egzekucyjny².

¹ Z. Szczurek, *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych. Część ogólna*, Sopot 2011, s. 146.

² F. Zedler, *Nadzór sądu nad czynnościami komornika na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.*, NP 1975, nr 7–8, s. 998.

Nie budzi wątpliwości fakt, że sądami egzekucyjnymi są sądy rejonowe – to im na mocy art. 758 k.p.c. zostały przydzielone sprawy egzekucyjne. Zauważenia jednak wymaga, że trafnie Z. Szczurek³ przytacza uchwałę Sądu Najwyższego, zgodnie z którą sąd drugiej instancji, rozpoznając na skutek wniesionego zażalenia sprawę egzekucyjną, może dokonać pewnych czynności nadzorczych z urzędu, jednakże podstawą prawną w takim przypadku nie może być art. 759 § k.p.c., a jedynie przepisy określające „granice kognicji sądu drugiej instancji w postępowaniu zażaleniowym”⁴.

2. Uprawnienia nadzorcze prewencyjne i represyjne

Przedstawiciele doktryny, w tym Z. Szczurek⁵ i H. Pietrzkowski⁶, zgodnie aprobuja zaproponowany przez E. Wengereka podział uprawnień nadzorczych sądu, wynikający z art. 759 § 2 k.p.c., na uprawnienia prewencyjne i represyjne. Uprawnienia nadzorcze o charakterze prewencyjnym powinny przejawiać się w wydawaniu przez sądy zarządzeń, które będą miały na celu należyte wykonanie egzekucji. Uprawnienia represyjne służą zaś usuwaniu spostrzeżonych przez sąd uchybień komornika⁷. Co istotne, według H. Pietrzkowskiego uprawnienia nadzorczo-represyjne nie mają zastosowania do czynności, których komornik zaniechał. Zaznaczenia zatem wymaga, że sądy jedynie w zakresie nadzoru prewencyjnego mogą wydawać polecenia dokonania zaniechanej przez komornika czynności⁸. Trzeba również dodać, że w ramach nadzoru represyjnego sądy winny usuwać jedynie te

³ Z. Szczurek, *op. cit.*, s. 149.

⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z 20 maja 2003 r., III CZP 24/03, OSNC 2004/3/35.

⁵ Z. Szczurek, *op. cit.*, s. 146.

⁶ H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom 5. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016, s. 33.

⁷ E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 1972, s. 79–80; *idem*, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do drugiej części Kodeksu postępowania cywilnego. Egzekucja z nieruchomości i ze statków morskich (art. 921–1022)*, t. 1, Warszawa 1994, s. 97.

⁸ H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 33.

czynności komornika, które, jako niezgodne z przepisami postępowania egzekucyjnego, stanowią przeszkodę w należyтым wykonaniu egzekucji, w myśl art. 759 § 2 k.p.c.⁹. W literaturze za należyte wykonanie egzekucji uznaje się przeprowadzenie jej zgodnie z przepisami prawa, a zatem „w sposób nienaruszający praw podmiotowych i uprawnień procesowych stron, uczestników postępowania oraz osób trzecich przy jednoczesnym egzekwowaniu ich obowiązków zgodnie z przepisami regulującymi postępowanie egzekucyjne”¹⁰.

Nie budzi wątpliwości w doktrynie fakt, że sądy powinny korzystać z uprawnień nadzorczych, szczególnie rozpoznając skargę na czynności komornika, to wówczas bowiem, zapoznając się z aktami egzekucyjnymi, mogą, zauważając inne uchybienia komornika, wyjść poza ramy skargi¹¹.

3. Ograniczenia nadzoru judykacyjnego

Omawiając tematykę nadzoru judykacyjnego, niewątpliwie trzeba wskazać, że działanie sądu, wyrażone w przedmiotowym przepisie, nie jest ograniczone inicjatywą stron postępowania; mówiąc inaczej, do podjęcia przez sąd stosownych czynności nie jest konieczne złożenie np. przez dłużnika skargi na czynności komornika bądź innego wniosku¹².

Nie należy jednak tracić z pola widzenia faktu, że w doktrynie wskazuje się, iż uprawnienie sądu wynikające z art. 759 § 2 k.p.c. obwarowane jest pewnymi ograniczeniami. Z. Szczurek¹³ aprobuje wskazane przez F. Zedlera granice nadzoru judykacyjnego, zgodnie z którymi czynności podjęte przez sąd w ramach nadzoru nad komornikiem nie mogą zmierzać do naruszenia

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ A. Cudak, *Skarga na czynności komornika*, Sopot 2015, s. 25.

¹² M.K. Chmielewska., G. Julke, Z. Knypl. i wsp., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod. red. Z. Szczurka, wyd. 3, Sopot 2005.

¹³ Z. Szczurek, *Egzekucja sądowa...*, *op. cit.*, s. 147–148.

praw uczestników postępowania bądź stron; brakuje również podstaw do uchylenia przez sąd nabytych praw, np. przez osoby trzecie wskutek przysądzenia własności nieruchomości. Czynności nadzorcze mogą być podejmowane jedynie w toku egzekucji, nie zaś po prawomocnym zakończeniu egzekucji, co istotne – brak jest również podstaw do uchylenia prawomocnych postanowień komornika¹⁴. H. Pietrzkowski wskazuje na ograniczenia czasowe, zgodnie z którymi sąd może podejmować czynności w trybie nadzoru judykacyjnego jedynie w toku egzekucji, brakuje bowiem jakichkolwiek podstaw do podejmowania czynności nadzorczych po zakończeniu postępowania egzekucyjnego¹⁵. Słusznie zaś wskazuje ww. autor, że afirmacja poglądu dotyczącego braku możliwości uchylenia prawomocnych postanowień komornika zdezaktualizowała się po wejściu w życie z dniem 5 lutego 2005 r. ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. Nr 172 poz. 1804). Ustawa ta dodała art. 767³ k.p.c., zgodnie z którym sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie, chyba że uzna, iż zachodzą podstawy do podjęcia czynności na podstawie art. 759 § 2 k.p.c., jak również po wejściu w życie w dniu 8 września 2016 r. ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311) modyfikującej treść przepisu art. 767³ k.p.c. Stosownie do treści tego przepisu sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie. Na postanowienie sądu o odrzuceniu skargi służy zażalenie. Przepis art. 759 § 2 k.p.c. stosuje się¹⁶.

¹⁴ F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, t. 2, Toruń 1995, s.10–11.

¹⁵ H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, op. cit., s. 34.

¹⁶ *Ibidem*, s. 35–36.

4. Uchylenie prawomocnych postanowień komornika w ramach nadzoru judykacyjnego

Pozostając w tematyce ograniczeń czynności nadzorczych sądu, szczególnej uwagi wymaga uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2007 r. (III CZP 16/07), zgodnie z którą sąd może na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. z urzędu zmienić prawomocne postanowienie komornika, którym wadliwie ustalono wysokość opłaty egzekucyjnej¹⁷. Część doktryny uznała słuszność powyższego rozstrzygnięcia¹⁸. P. Grzegorzczak¹⁹ poparł argumentację wskazywaną w przedmiotowej uchwale, że w istocie charakter postępowania, w którym komornik wydaje postanowienia, nie uzasadnia tezy, aby podjęte przezeń czynności były w każdym wypadku prawidłowe, tym bardziej, iż postanowienia wydawane przez komornika nie korzystają z atrybutów prawomocności przyznanych orzeczeniom sądowym, a co istotne – pomyłka organu egzekucyjnego nie może generować dlań uprawnień, a do tego by doszło w omawianym przez Sąd Najwyższy przypadku, gdzie komornik sądowy ustalił błędnie koszty egzekucyjne²⁰. Słusznie Sąd Najwyższy w ww. uchwale wskazał, że przeciwko ograniczeniu kompetencji sądu, wynikającej z art. 759 § 2 k.p.c., przemawia również treść art. 767³ k.p.c.²¹. Przypomnienia bowiem wymaga, że zgodnie z treścią przepisu art. 767³ k.p.c. przed wprowadzeniem w życie wspomnianej już ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. sąd, stwierdzając, iż skarga na czynności komornika została wniesiona po upływie terminu bądź jej braki formalne nie zostały uzupełnione przez skarżącego w terminie, przed odrzuceniem skargi winien sprawdzić, czy nie zachodzą przesłanki do zastosowania

¹⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2007 r., III CZP 16/07, OSNC 2008/6/58.

¹⁸ H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 36; P. Grzegorzczak, *Granice nadzoru judykacyjnego sprawowanego nad komornikiem w trybie art. 759 § 2 k.p.c.*, „Palestra” 2007, nr 9–10, s. 285–291.

¹⁹ P. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 290.

²⁰ Uchwała Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2007 r., III CZP 16/07, OSNC 2008/6/58.

²¹ *Ibidem*.

środków nadzorczych z art. 759 § 2 k.p.c. Z takim zapatrywaniem zgodził się P. Grzegorczyk, który wskazał na słuszne powoływanie się przez Sąd Najwyższy na powiązanie art. 759 § 2 k.p.c. z art. 767³ k.p.c., stwierdzając, iż ustawodawca za najistotniejszą uznał samą legalność czynności podjętej przez komornika, uznając, że jedynie brak złożenia wniosku nie skutkuje brakiem możliwości skorzystania przez sąd z uprawnień nadzorczych²². Część doktryny oceniła przedmiotową uchwałę Sądu Najwyższego krytycznie, w tym Z. Szczurek²³, który aprobeuje pogląd wyrażony przez M. Rzewuskiego w krytycznej glosie do uchwały Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2007 r.²⁴. M. Rzewuski w uzasadnieniu swoich racji m.in. wskazuje, że w analizowanym przez Sąd Najwyższy wypadku nie zachodzi „ważny interes społeczny” uzasadniający podejmowanie przez sąd z urzędu czynności, jedynie bowiem strona postępowania mogłaby odczuć skutki zawyżonej opłaty egzekucyjnej. W ocenie M. Rzewuskiego strona postępowania, chcąc wywodzić pozytywne skutki prawne, winna złożyć środek zaskarżenia w celu obrony swego interesu. Zdaniem glosatora pomimo faktu, że nadzór judykacyjny powinien zmierzać do należytego zagwarantowania m.in. praw nie tylko wierzyciela, ale i uczestników postępowania, granice korzystania przez sąd z uprawnień wynikających z art. 759 § 2 k.p.c. powinna wyznaczać prawomocność postanowienia wydanego przez komornika. M. Rzewuski podniósł również, że po wyegzekwowaniu przez komornika od uczestnika postępowania wadliwie wyliczonej kwoty będzie takiej osobie przysługiwać powództwo odszkodowawcze. Zdaniem autora podejmowanie przez sądy w nazbyt szerokim zakresie czynności z urzędu mogłoby godzić w zasadę dyspozycyjności procesu²⁵.

Omawiana uchwała Sądu Najwyższego była przedmiotem nie tylko analiz doktryny, lecz również stanowiła punkt odniesienia w dalszym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wskazania wymaga, że w uchwale

²² P. Grzegorczyk, *op. cit.*, s. 288.

²³ Z. Szczurek, *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych...*, *op. cit.*, s. 148.

²⁴ M. Rzewuski, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2007 roku, III CZP 16/07*, M.Prawn. 2010, nr 6.

²⁵ *Ibidem*.

z 26 października 2016 r. (III CZP 63/16) Sąd Najwyższy stwierdził, iż art. 759 § 2 k.p.c. nie stanowi podstawy do obniżenia przez sąd z urzędu prawidłowo ustalonych opłat egzekucyjnych.

W uzasadnieniu stanowiska wskazano, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto wprawdzie, iż zmiana prawomocnego postanowienia o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego może nastąpić z urzędu na podstawie art. 759 § 2 k.p.c., ale dotyczy to wyłącznie określenia wysokości tych opłat w sposób nieprawidłowy. W tym zakresie Sąd Najwyższy dał zdecydowanie prymat zasadzie legalności działania komornika nad zasadą *vigilantibus iura scripta sunt*. Przyjął, że nie można tolerować sytuacji, w której komornik dokonuje błędnej wykładni przepisów o kosztach na swoją korzyść i ze szkodą dla stron, a następnie broni się przed poddaniem tej kwestii nadzorowi sądu zarzutem prawomocności swojego postanowienia (por. uchwała SN z 19 kwietnia 2007 r., III CZP 16/07, OSNC 2008 Nr 6 poz. 58). Natomiast miarkowanie sędziowskie odnosi się do prawidłowo ustalonej przez komornika opłaty egzekucyjnej oraz wymaga weryfikacji prawidłowo dokonanej czynności, na podstawie ocennych przesłanek i argumentacji przytoczonej przez wnioskodawcę. Nie ma podstaw do rozszerzającego interpretowania art. 759 § 2 k.p.c. i przyjmowania, że wadliwe jest orzeczenie komornika o kosztach, co do którego istnieją przesłanki do miarkowania ich wysokości.

Podobnie sąd nie ma kompetencji do wychodzenia ponad żądanie i dokonywania miarkowania w zakresie, w jakim wnioskodawca się tego nie domagał (art. 321 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Natomiast podmiot inicjujący postępowanie ma obowiązek wskazać, do jakiej wysokości opłata ma być obniżona i przedstawić uzasadnienie swojego stanowiska (art. 767 § 3 k.p.c. w zw. z art. 49 ust. 9 u.k.s.c.). Podstawy do takiej ingerencji nie stanowi art. 759 § 2 w zw. z art. 767³ § 2 k.p.c. i w zw. z art. 49 ust. 9 u.k.s.e. Odpowiednie stosowanie art. 759 § 2 k.p.c. w postępowaniu zainicjowanym wnioskiem o obniżenie wysokości opłaty może dotyczyć jedynie sytuacji, gdy sąd, na podstawie treści wniosku, ustali, że opłata została określona w sposób sprzeczny z przepisami u.k.s.e., nie zaś że istnieją podstawy do jej miarkowania. W konsekwencji należy opowiedzieć się za poglądem,

iż mechanizm kontroli judykacyjnej czynności komornika na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. nie może polegać na obniżeniu z urzędu prawidłowo obliczonej opłaty stosunkowej²⁶.

Nie budzi zatem wątpliwości fakt, że orzecznictwo SN w zakresie ingerowania sądu w prawomocne postanowienie komornika, w przypadku niewłaściwego obliczenia przezeń wysokości kosztów egzekucyjnych, jest jednolite. Najnowsza uchwała wskazuje jedynie, że sądy nie są władne na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. do miarkowania opłaty egzekucyjnej ustalonej przez komornika w sposób prawidłowy.

5. Charakter czynności nadzorczych

Istotne ograniczenia podejmowania przez sądy czynności nadzorczych wynikają również z faktu, że nie mogą one zastępować niezbędnych wniosków stron bądź być sprzeczne z nimi. Czynności nadzorcze mogą zatem jedynie dotyczyć takich czynności, które komornik powinien podjąć z urzędu, bądź mimo wyraźnie zgłoszonego wniosku strony nie podjął ich²⁷. Słusznie zatem wskazuje H. Pietrzkowski, że czynności nadzorcze podejmowane przez sąd w trybie art. 759 § 2 k.p.c. powinny przede wszystkim być odzwierciedleniem zasady procesowej dyspozycyjności, a więc cechować się nie tylko dopuszczalnością, lecz przede wszystkim celowością, która winna zmierzać do należytego wykonania egzekucji²⁸.

6. Podejmowanie czynności nadzorczych przez sąd w przypadku zaistnienia podstaw do odrzucenia skargi na czynności komornika

Omówienia również wymaga kwestia uprawnień nadzorczych sądu w przypadku wystąpienia przesłanek zawartych w art. 767³ k.p.c. po wejściu

²⁶ Uchwała SN z 26 października 2016 r., III CZP 63/16, BSN 2016, nr 10, poz. 8.

²⁷ H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 38.

²⁸ *Ibidem*.

w życie w dniu 8 września 2016 r. ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Stosownie do aktualnej treści § 1 art. 767³ k.p.c., sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie. Na postanowienie sądu o odrzuceniu skargi służy zażalenie. Zgodnie zaś z § 2 przepis art. 759 § 2 k.p.c. stosuje się. Z powyższego jednoznacznie wynika, że w świetle obecnie obowiązujących przepisów sąd, pomimo istnienia przesłanek do podjęcia czynności nadzorczych, z urzędu jest zobligowany do odrzucenia skargi w przypadkach wskazanych w przepisie. W przypadku zaś konieczności podjęcia czynności nadzorczych z urzędu, sąd, stosownie do art. 759 § 2 k.p.c., podejmuje odpowiednie czynności²⁹.

7. Forma czynności nadzorczych

Odnosnie zaś do formy, w której sąd może podejmować czynności nadzorcze, zauważenia wymaga, iż pomimo faktu, że w treści art. 759 § 2 k.p.c. został wyraźnie użyty zwrot „zarządzenie”, brak jest w doktrynie sporu, iż czynności te mogą również przybrać formę postanowienia. Zgodnie bowiem z art. 766 k.p.c. sąd w postępowaniu egzekucyjnym wydaje orzeczenia w formie postanowień. Wobec powyższego nie budzi wątpliwości fakt, że sąd, działając w ramach nadzoru judykacyjnego, może wydawać również postanowienia w celu zapewnienia właśnie należytego wykonania egzekucji³⁰.

Przeciwny pogląd zdają się reprezentować M. Broniewicz, A. Marciniak oraz I. Kunicki, którzy wskazują, iż jednym z powiązań „proceduralnych” zachodzących pomiędzy sądem a komornikiem jest uprawnienie sądu do wydawania komornikowi zarządzeń celem należytego wykonania egzekucji bądź usunięcia uchybień komornika. Powyżej wskazany pogląd autorzy podtrzymują, wyjaśniając nadto, iż w przypadku odrzucenia skargi sąd może wydać komornikowi w trybie art. 759 § 2 k.p.c. zarządzenia celem

²⁹ *Ibidem*, s. 67–68.

³⁰ Z. Szczurek., *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych...*, *op. cit.*, s. 149.

wspominanego już należytego wykonania egzekucji bądź usunięcia uchybień komornika³¹.

8. Zaskarżalność czynności podjętych przez sąd w ramach nadzoru judykacyjnego

Na zakończenie wywodu należy podkreślić, że sama czynność nadzorcza, podjęta w trybie art. 759 § 2 k.p.c., nie jest zaskarżalna. Dopiero dokonanie przez komornika czynności zleconej przez sąd może podlegać zaskarżeniu³². W doktrynie wskazuje się jednak na wyjątki od powyższej zasady. Zarówno Z. Szczurek, jak i H. Pietrzkowski wskazują, że jeśli sąd dokonał w ramach nadzoru judykacyjnego uchylecia czynności komornika, która wywiera bezpośrednie skutki na bieg postępowania egzekucyjnego, oraz jeśli uchylene takiej czynności jest zaskarżalne w drodze zażalenia, na postanowienie sądu wydane w trybie art. 759 § 2 k.p.c. też będzie przysługiwać zażalenie, stosownie do art. 767⁴ k.p.c.³³. Wskazania również wymaga, że stosownie do uchwały Sądu Najwyższego z 4 października 1990 r., stronie postępowania egzekucyjnego przysługuje zażalenie na zarządzenie sądu, wydane w trybie art. 759 § k.p.c., uchylające zajęcie wynagrodzenia za pracę, dokonane bez właściwego tytułu³⁴.

9. Podsumowanie

Uprawnienia sądu wynikające z art. 759 § 2 k.p.c. stanowią instrument do sprawowania skutecznego nadzoru nad komornikiem celem zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowania egzekucyjnego. Z powyżej zaprezentowanej wykładni normy prawnej wynika, iż sądy posiadają

³¹ W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Wolter Kluwer 12 wydanie, Warszawa 2016, s. 524, 528.

³² H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 38–39.

³³ Z. Szczurek, *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych...*, *op. cit.*, s. 150; H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 38–39.

³⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z 4 października 1990 r., III CZP 51/90, M.Prawn. 2012, nr 5, poz. 265.

narzędzie pozwalające im na kontrolę czynności powziętych przez komornika, a w przypadku ich niewłaściwości – na ich korektę. Szczególne znaczenie omawianej normy prawnej przejawia się w sytuacjach, w których skarga na czynności komornika złożona przez dłużnika podlega odrzuceniu z uwagi np. na nieuzupełnione w terminie braki formalne bądź fiskalne, wówczas sąd w przypadku powzięcia informacji odnośnie nieprawidłowości działań komornika jest uprawniony w trybie art. 759 §2 k.p.c. podjąć stosowne czynności. Analiza orzecznictwa Sądu Najwyższego również nie pozostawia wątpliwości, iż w sytuacjach błędnego obliczenia przez komornika kosztów egzekucyjnych sąd może uchylać nawet prawomocne postanowienia komornika. Wskazać ponadto należy, iż w ramach omawianej normy prawnej sąd ma możliwość podejmowania czynności z urzędu (tj. strona nie musi wnioskować o podjęcie przez sąd czynności w ramach art. 759 § 2 k.p.c.) – nie mniej jednak czynności te nie mogą być sprzeczne ze złożonymi przez stronę w toku postępowania wnioskami bądź ich zastępować, tj. mogą dotyczyć czynności, które komornik był zobligowany podjąć z urzędu bądź pomimo złożenia przez stronę wniosku nie podjął³⁵. Odnośnie zaś formy podejmowania przez sąd czynności w ramach nadzoru judykacyjnego – w doktrynie zdaje się przeważać pogląd, iż sąd, podejmując czynności w trybie art. 759 § 2 k.p.c., wydaje nie tylko zgodnie z literalną wykładnią w/w przepisu zarządzenia, ale również postanowienia. Zlecenie przez sąd podjęcia przez komornika czynności jest zaś niezaskarżalne, zaskarżeniu podlega natomiast czynność podjęta przez komornika na skutek wydania przez sąd w trybie art. 759 § 2 k.p.c. zarządzenia bądź postanowienia.

Mając zatem na uwadze powyższe stwierdzić należy, iż możliwość podjęcia przez sąd czynności nadzorczych w trybie art. 759 §2 k.p.c. daje gwarancję ochrony praw dłużnika oraz należytego i zgodnego z prawem przebiegu postępowania egzekucyjnego.

³⁵ H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op.cit.*, s. 38.

STRESZCZENIE **Glosa do wyroku Trybunału
Konstytucyjnego z dnia 28 VI 2017 r., P 63/14**

Głosowane orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wywołało szereg wątpliwości dotyczących jego skutków w sferze stosowania prawa. Trybunał uznał bowiem za niekonstytucyjne przepisy regulujące wysokość opłaty pobieranej przez komorników od kwot wpłacanych bezpośrednio przez dłużników. W następstwie w prawie brakuje przepisów regulujących niniejszą kwestię. Stan ten będzie trwał do czasu podjęcia działań przez ustawodawcę, które będą skutkować ustanowieniem nowych przepisów w miejsce wyeliminowanych przez sąd konstytucyjny. W treści glosy autorzy podjęli próbę odczytania intencji prawodawcy w zakresie zasad ustalenia wysokości opłaty do czasu ingerencji ustawodawcy.

Słowa kluczowe: Trybunał Konstytucyjny, glosa, postępowanie egzekucyjne, komornik sądowy, dłużnik

SUMMARY **A Gloss to the Constitutional Tribunal
Judgment of 28 June 2017, P 63/14**

Constitutional Tribunal judgment of 28 June 2017 P 63/14 raised a concern about effects of the judgement in the sphere of application of the law. The Court considered unconstitutional provisions governing the amount charged by judicial officers against amounts directly paid by debtors. As a consequence, there are no laws regulating this issue. This will continue until the legislator has taken action, which will result in the introduction of new legislation, replacing the old legislation, by the Constitutional Tribunal. The authors attempted to read the intention of the legislator, with regard to the principles of determining the amount of fees until the legislator has settled the issue.

Keywords: Constitutional Court, gloss, Enforcement Proceedings, judicial officer, debtor

Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 VI 2017 r., P 63/14^I

**(konstytucyjność art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy
z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji²,
Dz. U. z 2016 r. poz. 1138 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 85³).**

1. W głosowanym wyroku Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2016 r. poz. 1138 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 85) w zakresie, w jakim przewiduje pobranie od kwot wpłaconych przez dłużnika bezpośrednio komornikowi opłaty stosunkowej w wysokości 15% wartości wyegzekwowanego świadczenia, jednak nie niższej niż 1/10 i nie wyższej niż trzydziestokrotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, jest niezgodny z zasadą poprawnej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji RP oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym⁴ zostało zainicjowane przez Sąd Rejonowy w Piasecznie I Wydział Cywilny, który przedstawił

¹ Wyrok wraz z uzasadnieniem zob. OTK-A/2017, poz. 55.

² Dalej w skrócie u.k.s.e.

³ W dalszym tekście glosy podajemy dzienniki urzędowe wskazane w sentencji orzeczenia TK. Aktualny tekst jednolity ustawy Dz.U z 2017 r. poz.1277 z późn. zm.

⁴ W dalszym tekście posługujemy się skrótem TK (ew. Trybunał).

Trybunałowi pytanie prawne, wskazując na wątpliwości konstytucyjne co do stanu prawnego, w którym w wypadku samodzielnego spełnienia świadczenia pieniężnego przez dłużnika, wysokość obciążającej go opłaty egzekucyjnej jest znacząco (trzykrotnie) różna w zależności od tego, czy dłużnik uiszcza świadczenie do rąk komornika, czy też bezpośrednio do rąk wierzyciela.

2. Prokurator Generalny w swym piśmie wskazał, że celem przepisów o opłatach egzekucyjnych jest powiązanie ich wysokości z realnym nakładem kosztów, czasu i wysiłku komornika. Jego zdaniem, przepisy u.k.s.e. uprzywilejowują dłużnika, który, ignorując komornicze wezwanie do zapłaty, doprowadzi do jednej z przymusowych form egzekucji wymienionych w art. 49 ust. 1 zdanie drugie u.k.s.e., objętych niższą opłatą stosunkową (według stawki 8%). Tymczasem przepisy te powinny motywować dłużnika do zachowania zgodnego z interesem wierzyciela, tj. dobrowolnego spełnienia świadczenia. Zdaniem Prokuratora Generalnego efektem rozwiązania, o którym mowa w art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.s.e. jest to, że dłużnika spotyka kara finansowa za to, że ułatwił komornikowi, który nie jest zmuszony do przeprowadzenia egzekucji w innej formie, pochłaniającej dodatkowy czas i wydatki, wyegzekwowanie świadczenia. Jest to rozwiązanie nieadekwatne do zakładanych celów ustawy. W ocenie Prokuratora Generalnego takie rozwiązanie jest niezgodne z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

3. Marszałek Sejmu zajął stanowisko w istocie identyczne z przedstawionym przez Prokuratora Generalnego. Jego zdaniem trudno przesądzić *in abstracto*, na ile zakwestionowana regulacja art. 49 ust. 1 zdanie 1 u.k.s.e. w zakresie stanowiącym przedmiot rozpoznania uwzględni dyrektywę powiązania wysokości opłaty egzekucyjnej z nakładem pracy organu egzekucyjnego. Spełnienie świadczenia przez dłużnika może nastąpić na różnych etapach postępowania egzekucyjnego i może być poprzedzone dokonaniem przez komornika różnego typu czynności. Jednakże, w jego ocenie, konieczność uiszczenia przez dłużnika, który spełnia świadczenie bezpośrednio komornikowi, 3-krotnie wyższej opłaty egzekucyjnej, mimo że z punktu widzenia nakazanego zachowania się nie występują żadne istotne

różnice w stosunku do sytuacji spełnienia świadczenia bezpośrednio do rąk wierzyciela, skutkuje naruszeniem przez zakwestionowany przepis klauzuli demokratycznego państwa prawnego. Marszałek Sejmu wypowiedział przy tym pogląd, iż wysokość opłaty stosunkowej w egzekucji świadczeń pieniężnych powinna być analogiczna w każdym wypadku „dobrowolnego” spełnienia świadczenia przez dłużnika, niezależnie od tego, czy świadczy do rąk wierzyciela, czy też komornika. Ponadto opłata ta powinna być niższa niż ta pobierana w razie przymusowego wyegzekwowania przez komornika kwoty objętej tytułem egzekucyjnym.

4. W toku postępowania Prezes Krajowej Rady Komorniczej przedstawił stanowisko na piśmie w imieniu Krajowej Rady Komorniczej, wskazując, że rozwiązanie prawne ujęte w art. 49 ust. 1 u.k.s.e. jest racjonalne z punktu widzenia charakteru i celów egzekucji sądowej i nie narusza art. 2 Konstytucji. Prezes Krajowej Rady Komorniczej zauważył, że wpłaty uiszczane przez dłużnika bezpośrednio komornikowi są dokonywane po wszczęciu egzekucji. Co do nakładu pracy komornika zwrócił on uwagę na to, że spłata należności przez wpłatę gotówkową wiąże się z wielokrotnym kontaktem komornika z dłużnikiem oraz dojazdami do jego miejsca zamieszkania lub prowadzenia działalności. Nadto dochodzi do niej często po podjęciu przez komornika szeregu czynności, takich jak zajęcie majątku, przeprowadzenie opisu i oszacowania nieruchomości oraz wyznaczenie licytacji przedmiotu egzekucji, które w sposób oczywisty wymagają dużego nakładu czasu komornika i generują znaczne koszty. Prezes Krajowej Rady Komorniczej przypomniał także, że obecnie przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie w postaci instytucji miarkowania (art. 49 ust. 7–10 u.k.s.e.) pozwala na różnicowanie sytuacji prawnej dłużnika w zależności od tego, w jaki sposób on się zachowuje oraz kiedy i na skutek jakich działań komornika sądowego spełnia świadczenie. Z tego względu nie może być mowy o nieuzasadnionej dyskryminacji lub uprzywilejowaniu, które skutkowało by naruszeniem art. 32 Konstytucji.

5. Trybunał Konstytucyjny podzielił stanowisko Prokuratora Generalnego i Marszałka Sejmu. Orzeczenie Trybunału, w świetle argumentacji

przedstawionej w uzasadnieniu, zawiera szereg elementów interesujących z teoretycznoprawnego punktu widzenia, jak również rodzi szereg wątpliwości natury praktycznej. Najważniejsze problemy zostaną podjęte poniżej.

6. Głosowane orzeczenie jest wyrokiem zakresowym, czyli takim, w sentencji którego sąd konstytucyjny stwierdza zgodność albo niezgodność z konstytucją przepisu prawnego w określonym zakresie jego stosowania. Wyrok zakresowy rozstrzyga, czy przepis prawny, którego rozumienie nie jest sporne, jest zgodny z konstytucją w pewnym zakresie jego zastosowania – podmiotowym, przedmiotowym lub czasowym⁵. Wyroki zakresowe, podobnie jak inne orzeczenia TK, są powszechnie obowiązujące i ostateczne, przy czym atrybut konstytucyjności lub niekonstytucyjności nie jest przypisywany całej jednostce redakcyjnej kwestionowanego tekstu prawnego, lecz jej fragmentowi (pewnej regule zachowania, którą ten przepis wyraża). Zasadniczą wadą wyroków zakresowych jest tzw. rozszczepienie regulacji prawnej na część zgodną i niezgodną z ustawą zasadniczą⁶. Wskazać należy, że w głosowanym wyroku sąd konstytucyjny rozstrzygnął o niekonstytucyjności art. 49 ust.1 u.k.s.e. wyłącznie w zakresie odnoszącym się do treści pytania, które zadał Sąd Rejonowy w Piasecznie. Kontroli Trybunału został zatem poddany pewien „wycinek” art. 49 ust.1 u.k.s.e.; w pozostałym zakresie TK nie badał konstytucyjności wskazanego przepisu. Konsekwencją wyroku TK o niekonstytucyjności art. 49 ust. 1 u.k.s.e. w zakresie odnoszącym się do treści pytania, które zadał sąd, jest „wylimowanie z przepisu prawnego normy zakodowanej w jego treści, co jednak nie znajduje zewnętrznego wyrażenia w samym literalnym brzmieniu tego przepisu”⁷. W tym zakresie przepis ten stracił moc obowiązującą. W pozostałym zakresie art. 49 ust. 1 u.k.s.e nadal obowiązuje. Zaznaczyć należy, że wydanie wyroku zakresowego orzekającego niekonstytucyjność przepisu w pewnym zakresie jego zastosowania, nie skutkuje wylimowaniem tego

⁵ Por. M. Florczak-Wątor, *Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i ich skutki*, Poznań 2006 r., s. 103.

⁶ Por. T. Woś, *Wyroki interpretacyjne i zakresowe w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, *Studia Iuridica Lublinensia* vol. XXV, 2016/3, s. 992.

⁷ M. Florczak-Wątor, *Orzeczenia...*, s. 152.

przepisu z porządku prawnego, jak również nie jest on przerezagowywany o treść uznaną za niekonstytucyjną. Rodzić to może niepewność co do faktycznej treści prawa. Co interesujące, w literaturze stawiane bywa pytanie o celowość wydawania przez Trybunał wyroków zakresowych⁸. Rację na rzecz praktyki orzeczniczej TK w tej materii odnajduje się w „zasadzie powściągliwości sędziowskiej” – podkreśla się, że „skoro bowiem przepis tylko w pewnym zakresie jego zastosowania jest niezgodny z Konstytucją, to z uwagi na zasadę powściągliwości sędziowskiej Trybunał powinien ograniczać się do pozbawienia go mocy obowiązującej tylko w tym zakresie, a nie w całości”⁹. Wyraźnie należy wskazać, że dopuszczalność wydawania wyroków zakresowych przez sąd konstytucyjny nie rodzi większych kontrowersji – zauważalna jest przy tym tendencja do wzrostu liczby orzeczeń TK o takim charakterze w relacji do ogólnej liczby orzeczeń¹⁰.

7. Trybunał badał zgodność treści będących przedmiotem pytania prawnego z dwoma wzorcami kontroli, a mianowicie wiązaną z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadą równości oraz wywodzoną z art. 2 zasadą poprawnej (prawidłowej) legislacji.

TK w toku swojej działalności wypracował i rozwijał jednolitą linię orzeczniczą co do rozumienia zasady równości, która jest wiązana przez art. 32 ust. 1 Konstytucji. Jego stanowisko w tej materii było tematem licznych, nierzadko krytycznych, opracowań naukowych¹¹. Trybunał konsekwentnie formułuje pogląd, że zasada równości wobec prawa nakazuje równe traktowanie podmiotów znajdujących się w takiej samej lub zbliżonej sytuacji prawnie relewantnej. Stałym elementem wypowiedzi TK jest przekonanie o tym, iż wszyscy adresaci norm prawnych, charakteryzujący się w równym stopniu daną cechą istotną, co do zasady powinni być traktowani według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Chaim Perelman już w pierwszej połowie

⁸ Tamże, s. 105–106.

⁹ Tamże, s. 106.

¹⁰ Por. T. Woś, *Wyroki...*, s. 992.; M. Florczak-Wątor, *Orzeczenia...*, s. 106, 110.

¹¹ Por. J. Nowacki, *Sprawiedliwość a równość w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] J. Nowacki, *Studia z teorii prawa*, Kraków 2003, s. 57–83.

ubiegłego stulecia pisał, że definicja o takim charakterze nie mówi, które cechy należy brać pod uwagę uznając je za istotne, a to ma zasadnicze znaczenie przy dokonaniu podziału adresatów norm na kategorie¹². Oczywiście jest także, że uznanie, iż określeni adresaci norm „charakteryzują się w równym stopniu daną cechą istotną”, zależy wyłącznie od oceny sędziów TK, która przesądza o uznaniu konstytucyjności bądź niekonstytucyjności przepisów będących przedmiotem rozstrzygnięcia. W omawianym orzeczeniu TK dokonał porównania sytuacji faktycznej i prawnej dłużnika, który po wszczęciu egzekucji spełnił świadczenie przez wpłatę dokonaną do rąk komornika, oraz dłużnika, który w takiej sytuacji świadczył bezpośrednio wierzycielowi. W ocenie Trybunału sytuacja prawna tych dwóch grup podmiotów wykazuje liczne podobieństwa. Cechą, którą TK uznał za relewantną (istotną), było podjęcie przez nich po wszczęciu postępowania egzekucyjnego działania zgodnego z treścią tytułu wykonawczego (spełnienie świadczenia). Rozumowanie sądu konstytucyjnego szło tym torem, iż dłużnicy charakteryzujący się w równym stopniu daną cechą istotną ponoszą opłaty egzekucyjne na odmiennych zasadach. W razie spełnienia świadczenia bezpośrednio do rąk komornika uznaje się je za „wyegzekwowane”, a zatem wysokość opłaty stosunkowej zostanie obliczona zgodnie z treścią art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.s.e., natomiast spełnienie świadczenia bezpośrednio wierzycielowi skutkuje pobraniem niższej opłaty przewidzianej w art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze u.k.s.e. Wskazane przepisy różnicują zatem sytuację podmiotów, które TK uznał za podobne.

Przechodząc do dalszego etapu rozumowania Trybunał wyraził pogląd, że „różnicowanie sytuacji prawnej dłużników w zakresie pobieranych opłat egzekucyjnych w zależności od sposobu spełnienia należnego świadczenia nie przesądza jeszcze o niezgodności przedmiotu kontroli z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Konieczne jest poddanie ocenie zastosowanego kryterium różnicowania”. TK zadał pytanie o charakterze podstawowym, czy można wskazać normy konstytucyjne, które mogłyby uzasadniać zastosowane

¹² Ch. Perelman, *O sprawiedliwości* (tłum. W. Bieńkowska), Warszawa 1959, s. 38.

przez ustawodawcę kryterium różnicowania wysokości opłaty egzekucyjnej w sytuacjach będących przedmiotem oceny. Trybunał odwołał się do formułowanych uprzednio w orzecznictwie wypowiedzi, że podstawowym założeniem ustawy o komornikach sądowych i egzekucji jest powiązanie wysokości opłat egzekucyjnych ze skutecznością egzekucji oraz nakładem pracy i kosztami poniesionymi przez komornika. Z punktu widzenia interesu wierzyciela nie ma istotnego znaczenia, czy wymagalne świadczenie pieniężne uzyska on bezpośrednio od dłużnika, za pośrednictwem komornika czy też od osoby trzeciej. W tym miejscu sędziowie TK wyrazili pogląd, który nie został poparty szerszym uzasadnieniem, iż ewentualne koszty związane z przyjęciem i przekazaniem wierzycielowi należności pieniężnej są na ogół marginalne. Zarazem uzyskanie świadczenia od dłużnika pozwala komornikowi ograniczyć koszty związane z egzekucją. Z uwagi na to, w ocenie Trybunału trudno sobie wyobrazić, aby w świetle wartości chronionych konstytucyjnie można uzasadnić sytuację, że w razie spełnienia świadczenia pieniężnego do rąk komornika, jego aktywność i związane z nią koszty uzasadniają różnicowanie, a tym bardziej 3-krotne, wysokości należnej opłaty egzekucyjnej w porównaniu z sytuacją, w której dłużnik spełnia świadczenie bezpośrednio wierzycielowi. W konsekwencji TK uznał, że wynikające z art. 49 ust. 1 i 2 u.k.s.e. różnicowanie sytuacji prawnej dłużników spełniających świadczenie zgodnie z treścią tytułu wykonawczego jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równości.

Jak wskazano uprzednio, ustosunkowanie się do argumentacji przedstawionej przez Trybunał co do naruszenia zasady równości jest kwestią dość subtelną. Zawsze bowiem można utrzymywać, że określone grupy adresatów norm charakteryzują się w równym stopniu daną cechą istotną, którą uprzednio uznano za relewantną w danym przypadku, jak również, iż brak jest przesłanek uzasadniających wniosek o przypisaniu im w równym stopniu tej cechy. Również kwestia tego, czy zastosowane przez prawodawcę kryterium różnicowania jest akceptowalne w świetle norm konstytucyjnych ma ewidentnie charakter oceny. Można sobie zresztą wyobrazić, że w sytuacji stanowiącej przedmiot głosowanego orzeczenia Trybunał wyda

i w sposób przekonujący uzasadni orzeczenie o zgodności rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę z zasadą równości. Wyłącznie od ocen sędziów Trybunału będzie zależeć ostateczna treść rozstrzygnięcia w tej materii.

8. Gdy chodzi o wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadę poprawnej (prawidłowej) legislacji, TK zadał pytanie, czy będące przedmiotem rozpoznania rozwiązanie wprowadzone przez prawodawcę jest adekwatne do zakładanego celu, a tym samym racjonalne.

W tym miejscu nie można pominąć faktu, że działania polegające na wiązaniu przez Trybunał z klauzulą państwa prawnego zasad niewyrażonych w tekście konstytucji, które mają być z niej wywnioskowane, są przedmiotem krytycznych wypowiedzi formułowanych w doktrynie. Przykładowo jeden z autorów wprost pisał, że Trybunał „z państwa prawnego uczynił skarbonkę wartości i zasad potrzebnych nowemu państwu, których prawo konstytucyjne gdzie indziej nie wyraża *explicite*”¹³. Inny autor podnosił, że zasady wiązane przez Trybunał Konstytucyjny z klauzulą państwa prawnego są dziełem Trybunału. Zatem to sędziowie sądu konstytucyjnego – a nie prawodawca – nadali im moc obowiązującą¹⁴. Pogląd odmienny wyrażają autorzy, którzy stoją na stanowisku, że działania Trybunału, który moc obowiązującą zasad prawa wiązanych z pojęciem państwa prawnego uzasadnia poprzez odwołanie się do reguł wnioskowania, należy uznać za akceptowalne¹⁵. Wskazać należy, iż z punktu widzenia teoretycznoprawnego, krytycznym uwagom formułowanym w tej materii faktycznie nie można odmówić słuszności. Jednakże wobec braku sprzeciwu prawodawcy dla praktyki orzeczniczej TK, czynności podejmowane przezeń uznano za dopuszczalne, przy czym chodzi tu o dorożumianą powszechnie akceptację podejmowanych przez sąd konstytucyjny działań *ex post*.

¹³ A. Pułło, *Z problematyki zasad prawa. Idee ogólne w prawie konstytucyjnym*, Prz. Sejm. 1996/1, s. 16.

¹⁴ J. Nowacki, *Klauzula państwo prawne w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* [w:] J. Nowacki, *Studia...*, s. 53.

¹⁵ K. Działocha, W. Gromski, *Niepozytywistyczna koncepcja państwa prawnego a Trybunał Konstytucyjny*, PiP 1995/3, s. 16.

Sędziowie TK uznali, że różnicowanie sytuacji dłużnika, który spełnia świadczenie bezpośrednio komornikowi w stosunku do sytuacji spełnienia świadczenia bezpośrednio do rąk wierzyciela, jest nieracjonalne i dysfunkcjonalne, co w efekcie uzasadniło pogląd o naruszeniu przez ustawodawcę art. 2 Konstytucji RP. Trudno udzielić odpowiedzi na pytanie o racje, którymi kierował się TK, dokonując oceny o naruszeniu przez prawodawcę zasady poprawnej legislacji. Zresztą w tym miejscu uzasadnienie orzeczenia jest wyjątkowo lakoniczne i w istocie nie zawiera ono w swojej treści argumentów innych niż te, które przedstawiono, uznając, że rozwiązanie będące przedmiotem rozstrzygnięcia jest niezgodne z zasadą równości. Generalnie Trybunał uznał, że „norma prawna wynikająca z zakresowo zaskarżonego art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.s.e. w sposób oczywisty jest nieadekwatna do celów tego unormowania i niespójna z pozostałymi regulacjami ustawy o komornikach sądowych i egzekucji”. Nie zapewnia ona nadto dłużnikowi „premii” za spełnienie świadczenia, porównywalnej do tej, która jest przyznawana, gdy spełni je bezpośrednio do rąk wierzyciela. Wydaje się, że przedstawione tezy nasuwają szereg wątpliwości w aspekcie tego, czy mogą one stanowić przekonujące uzasadnienie na rzecz wniosku o naruszeniu zasady przyzwoitej legislacji. Z jednej strony zwrócić należy uwagę na niedookreśloność samego pojęcia „racjonalnego prawodawcy” i miękki charakter granic, w których prawodawca określany jako „racjonalny” ma swobodę w stanowieniu przepisów prawa. Z drugiej, na zagadnienie oceny przez TK celowości i trafności wyborów prawodawcy w przedmiocie treści przepisów prawa w ramach jego swobody regulacyjnej. Trybunał, w istocie bez odniesienia do stanu rozpatrywanej sprawy, powołuje uprzednio wyrażony w orzecznictwie pogląd, że winien on interweniować w tych wszystkich sprawach, w których ustawodawca przekroczy zakres swojej swobody w sposób o tyle drastyczny, iż ewidentne stanie się naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego czy zaufania do państwa. Z pewnością racje wskazane w uzasadnieniu głosowanego orzeczenia nie są wystarczające, aby uznać wkroczenie przez Trybunał w sferę wyborów dokonywanych przez prawodawcę, co w efekcie skutkowało uznaniem,

iz została naruszona zasada przyzwoitej legislacji. W świetle orzeczenia stanowiącego przedmiot glosy można sobie wyobrazić sytuację, w której każdy wybór dokonany przez prawodawcę w treści przepisów prawa zostanie uznany za niekonstytucyjny, wobec naruszenia zasady przyzwoitej legislacji.

9. Głosowany wyrok może rodzić zasadnicze wątpliwości co do określenia przez komornika wysokości opłaty stosunkowej w tej części regulacji prawnej, w zakresie którym została ona uznana za niekonstytucyjną. Z uwagi na to, że TK nie przedłużył okresu obowiązywania regulacji uznanej za niekonstytucyjną, wyrok ten wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. W literaturze słusznie wskazuje się, że derogacja określonego zakresu badanego przepisu powoduje najczęściej powstanie luki w systemie prawa, rodzącej potrzebę naprawczej ingerencji ustawodawcy¹⁶. Z taką sytuacją prawną mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie. Sytuacja, która powstała w systemie prawa po wejściu w życie orzeczenia, określana jest jako luka *extra (praeter legem)*. Brakuje bowiem w systemie normy wprost wyrażonej (ustanowionej *explicite* przez ustawodawcę), określającej wysokość opłaty, którą powinien pobrać komornik, od kwot wpłaconych bezpośrednio przez dłużnika. O ile nie budzi wątpliwości to, iż pobieranie opłat od kwot wpłaconych przez dłużnika bezpośrednio komornikowi znajduje swoją generalną podstawę w treści art. 43 u.k.s.e., zgodnie z którym „za prowadzenie egzekucji i inne czynności wymienione w ustawie komornik pobiera opłaty egzekucyjne”, to nie sposób w obecnie obowiązującym stanie prawnym wskazać regulacji wprost określającej wysokość opłaty, która winna być przez komornika w takich sytuacjach pobrana. Stan ten będzie trwał do czasu ingerencji prawodawcy, która będzie skutkować wprowadzeniem do systemu przepisu (przepisów) zastępujących treści wyeliminowane z systemu przez TK. Wyraźnie należy stwierdzić, że do czasu naprawczej ingerencji legislacyjnej nie jest możliwe jednoznaczne rozstrzygnięcie wątpliwości i kontrowersji, które mogą pojawić się w tej materii, a wszystkie formułowane opinie, można traktować w kategoriach hipotez, które

¹⁶ M. Florczak-Wątor, *Orzeczenia...*, s. 152.

mogą w większym lub mniejszym stopniu znaleźć potwierdzenie w praktyce orzeczniczej.

10. Niezależnie od konstatacji, którą sformułowano w punkcie 9, nie sposób pominąć faktu, iż od dnia wejścia w życie głosowanego orzeczenia do czasu wprowadzenia do systemu przepisu (przepisów) zastępujących regulację, która straciła moc obowiązującą na mocy orzeczenia TK, komornicy sądowi są uprawnieni i jednocześnie mają obowiązek naliczyć opłatę stosunkową od kwot wpłaconych bezpośrednio przez dłużnika. Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeń wprost wskazał, że opłata egzekucyjna jest należnością o charakterze publicznoprawnym; ma ona charakter daniny publicznoprawnej uiszczanej z tytułu i w ramach prowadzenia egzekucji, a więc realizacji zadań publicznych państwa¹⁷. Komornik realizując te zadania, występuje jako organ władzy publicznej. Ma on zatem obowiązek pobrać opłatę, ilekroć przewiduje to ustawa. Ustawa nie pozostawia komornikowi swobody co do faktu pobrania opłaty¹⁸. Co ważne, nie może on samodzielnie zmniejszać ani zwiększać wysokości opłaty. Niestety TK w uzasadnieniu głosowanego orzeczenia nie wyraził swojego stanowiska *explicite*, jak również nie przedstawił precyzyjnych wytycznych odnośnie do tego, w jakiej wysokości opłata winna być pobrana od kwot wpłaconych komornikowi bezpośrednio przez dłużnika. Konsekwencją tego jest fakt, iż ciężar ustalenia stawki opłaty (do czasu interwencji legislacyjnej), został przerzucony na podmioty stosujące prawo.

11. Z uwagi na dotychczas sformułowane tezy, pytanie podstawowe, które należy postawić, odnoszące się do sfery stosowania prawa dotyczy tego, w jakiej wysokości opłata winna być pobrana od kwot wpłaconych komornikowi sądowemu bezpośrednio przez dłużnika. Spróbujmy na chwilę przywdziać tożę sędzię TK i zrekonstruować sposób myślenia sędziów, którzy wydali głosowane orzeczenie.

¹⁷ Uchwała SN z dnia 22 października 2002 r., III CZP 65/02, OSNC 2003, nr 7–8, poz. 100.

¹⁸ Por. J. Świączkowski, *Komentarz do art. 49 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, cyt. za: Lex.

Analiza argumentacji przedstawionej przez Trybunał pozwala na sformułowanie poglądu, że rozumowanie sądu konstytucyjnego oparte było na dwóch zasadach o charakterze fundamentalnym. Po pierwsze, wysokość opłaty egzekucyjnej winna być powiązana z efektywnością egzekucji oraz nakładem pracy i kosztami poniesionymi przez komornika. Po drugie, nie-dopuszczalne jest różnicowanie dłużników „podobnych”. Konsekwencją wskazanych zasad było wyrażenie przez TK stanowiska, że forma (sposób) szeroko rozumianego zakończenia egzekucji przez komornika (ukończenie postępowania lub jego umorzenie) nie może uzasadniać różnicowania wysokości pobieranej opłaty egzekucyjnej, jeżeli jej naliczenie jest skutkiem spełnienia świadczenia przez dłużnika zgodnie z treścią tytułu wykonawczego. Bezwzględnie wymienione powyżej maksymy stanowią ogólne dyrektywy, które powinny być brane pod uwagę w toku ustalania przez komornika wysokości opłaty stosunkowej od kwot wpłaconych bezpośrednio przez dłużnika. Oczywiście jest to, że wymienione dyrektywy nie określają w sposób konkluzywny wysokości opłaty, która powinna być pobrana w konkretnej sytuacji. Wydaje się, że wobec powstania luki w prawie (do czasu interwencji legislacyjnej), pobranie przez komornika opłaty od kwot wpłaconych bezpośrednio przez dłużnika powinno nastąpić – jak stwierdzono powyżej – na zasadzie art. 43 u.k.s.e., a wysokość opłaty powinna zostać ustalona indywidualnie w konkretnej sprawie.

W punkcie 10 rozważań wskazano, że komornik nie może ustalić opłaty w sposób arbitralny. W oparciu o argumentację przedstawioną przez TK trudno jednakże odszukać bardziej szczegółowe wskazówki co do wysokości pobieranej opłaty. W naszym przekonaniu, zasadnicze znaczenie dla odczytania intencji Trybunału ma następująca wypowiedź przedstawiona w uzasadnieniu orzeczenia: „*Prima facie* wydawać by się mogło, że cechą prawnie istotną, ze względu na którą można rozróżnić sytuację prawną dłużników, do których zastosowanie znajduje opłata przewidziana w art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze oraz art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze u.k.s.e., jest forma (sposób) – szeroko rozumianego – zakończenia postępowania egzekucyjnego. **Wyegzekwowanie świadczenia przez komornika**

w rozumieniu art. 49 ust. 1 u.k.s.e. skutkuje ukończeniem egzekucji. Zgodnie z art. 816 § 1 k.p.c., po ukończeniu postępowania egzekucyjnego komornik na tytule wykonawczym zaznacza wynik egzekucji i tytuł zatrzymuje w aktach, a jeżeli świadczenie objęte tytułem nie zostało zaspokojone całkowicie, tytuł zwraca wierzycielowi. Natomiast art. 49 ust. 2 u.k.s.e. odnosi się do opłaty należnej w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela oraz w sytuacji, o której mowa w art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. [pokreśl. ZT, ST]”. Sędziowie TK *expressis verbis* wyrazili pogląd, że w przypadku, gdy po wszczęciu postępowania egzekucyjnego, skutkiem spełnienia świadczenia przez dłużnika zgodnie z treścią tytułu wykonawczego jest zakończenie postępowania egzekucyjnego (niezależnie od jego formy), aktywność komornika i związane z nią koszty, z uwagi na relewantność sytuacji, nie uzasadniają naliczenia innej opłaty, niż określona w art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy (5%). Nadal jednakże otwarte pozostaje pytanie o wysokość opłaty, w sytuacji gdy spełnienie przez dłużnika świadczenia bezpośrednio do rąk komornika nie skutkuje zakończeniem postępowania egzekucyjnego. Trybunał *explicite* nie wypowiedział się co do tej kwestii, zatem nie jest możliwe sformułowanie w tym zakresie wniosków, które miałyby wymiar jednoznaczności. Z jednej strony sentencja orzeczenia Trybunału wskazuje w sposób generalny, iż odnosi się ono co do „kwot wpłaconych przez dłużnika bezpośrednio komornikowi”, nie różniując tego, czy kwoty te stanowią część egzekwowanej wierzytelności, czy też jej całość. Z drugiej jednakże strony w uzasadnieniu orzeczenia, które precyzuje intencję Trybunału, jako porównywane relewantne sytuacje są traktowane „umorzenie postępowania”, o którym mowa w art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy, i wyegzekwowanie świadczenia w rozumieniu art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze skutkujące ukończeniem egzekucji. Zauważmy, że w przypadku, gdy dłużnik bezpośrednio wpłaci komornikowi część kwoty określonej tytułem wykonawczym, egzekucja będzie kontynuowana, co skutkować może koniecznością podejmowania przez komornika sądowego kolejnych czynności w toku postępowania i poniesienia dalszych kosztów. Nie będą to sytuacje odosobnione. Sytuacje o takim

charakterze nie stanowiły przedmiotu oceny TK w kategoriach ich „podobieństwa” w relacji do sytuacji, o których mowa w art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze u.k.s.e. Zatem w tych przypadkach znajdzie zastosowanie ogólna dyrektywa, zgodnie z którą wysokość opłaty egzekucyjnej powinna być powiązana z efektywnością egzekucji oraz nakładem pracy i kosztami poniesionymi przez komornika. Jeżeli powyższy wywód jest trafny, to gdy po wszczęciu postępowania egzekucyjnego świadczenie zgodnie z treścią tytułu wykonawczego zostanie przed dłużnika spełnione bezpośrednio komornikowi, jednakże nie skutkuje zakończeniem postępowania egzekucyjnego, to wysokość opłaty stosunkowej od kwot wpłacanych bezpośrednio komornikowi zostanie ustalona z uwzględnieniem wskazanych powyżej dyrektyw ogólnych, indywidulanie w konkretnej sprawie, w przedziale od 5% do 15%. Zasadne zatem będzie naliczenie przez komornika sądowego w pewnych przypadkach opłaty w wysokości 5%. w innych przypadkach zasadne będzie naliczenie opłaty wyższej (np. 8% bądź 15%), przy czym wysokość opłaty musi odzwierciedlać nakład pracy i być powiązana z kosztami poniesionymi przez komornika. TK w uzasadnieniu orzeczenia kładzie szczególny nacisk na zakres działań podjętych przez komornika w toku postępowania egzekucyjnego. Zwrócić należy uwagę na to, że z uwagi na wskazane wątpliwości co do stanu prawnego zaistniałego po wydaniu przez TK głosowanego orzeczenia oraz konieczność określenia opłaty indywidualnie w konkretnej rozpatrywanej sprawie, ustalenie jej wysokości powinno zostać poparte wyjątkowo rzetelnym uzasadnieniem określającym przesłanki faktyczne i prawne, które uzasadniły jej naliczenie.

12. Z uwagi na konkluzje przedstawione w punkcie II rozważań, na koniec podjąć jeszcze należy problem ochrony dłużnika przed naliczeniem opłaty w wysokości, która w jego ocenie jest za wysoka. Funkcję gwarancyjną, zapewniającą ochronę dłużnikom, realizuje przewidziana w art. 49 ust. 7–10 u.k.s.e. instytucja miarkowania opłaty egzekucyjnej. Może ona mieć w praktyce istotne znaczenie dla określenia wysokości opłaty w sytuacjach relewantnych i stanowić istotną barierę chroniącą dłużników wpłacających kwoty bezpośrednio komornikowi przed nierównym traktowaniem.

Uregulowanie to zapewnia kontrolę sądową wysokości opłat pobieranych przez komorników od kwot wpłacanych komornikowi bezpośrednio przez dłużnika, w szczególności w tych sytuacjach, gdy wpłata określonej kwoty nie skutkowałą ukończeniem egzekucji. Słusznie Marszałek Sejmu, przedstawiając na piśmie stanowisko w sprawie, wskazał, że mechanizm miarkowania wysokości opłat egzekucyjnych może zostać wykorzystany przez sądy jako środek do stworzenia stanu swego rodzaju „prowizorium” do czasu ingerencji prawodawcy, która będzie skutkować wprowadzeniem do systemu nowych przepisów. Pozwoli to na redukowanie przez sądy wysokości opłat, w przypadku gdyby zostały one naliczone w wysokości nieakceptowalnej dla dłużnika.

Podsumowując, zgodzić się należy z poglądem Marszałka Sejmu, że *pro futuro* ustawodawca powinien poszukiwać rozwiązania kompromisowego, które pozwalałoby z jednej strony premiować zachowanie dłużnika zgodne z treścią tytułu wykonawczego i wezwaniem organu egzekucyjnego, z drugiej zaś uwzględnić fakt wszczęcia egzekucji i nakład pracy komornika, oceniany także w perspektywie czynności, które jeszcze nie zostały przez niego podjęte, a które miałyby doprowadzić do efektywnego zaspokojenia wierzyciela.

Na koniec, w świetle przedstawionych w niniejszej glosie uwag, można sformułować dość smutną konstatację, że wydaje się, iż sędziowie TK orzekający w przedmiotowej sprawie, nie do końca przewidzieli skutki, które w sferze stosowania prawa będą wiązały się z wydanym rozstrzygnięciem. Postępowania egzekucyjne muszą się bowiem toczyć i nie mogą „oczekiwać w próżni” do czasu ingerencji prawodawcy, która będzie skutkować wprowadzeniem przepisu (przepisów) zastępującego treści wyeliminowane przez Trybunał z systemu. Niestety skutkiem orzeczenia w sferze praktyki stosowania prawa może być powstanie w okresie przejściowym stanu, który można określić mianem „chaosu prawnego”. Prawo powinno zawierać precyzyjne regulacje dotyczące wysokości opłat egzekucyjnych, a nie przerzucać na komorników ciężar ich ustalenia i uzasadnienia. W świetle realizacji zasad pewności prawa

i bezpieczeństwa prawnego stan prawny, który powstał po wejściu w życie głosowanego orzeczenia, trudno zaakceptować.

Wydaje się, że w przyszłości należy oczekiwać od Trybunału Konstytucyjnego, który należy postrzegać w kategoriach organu o najwyższych kompetencjach prawniczych, iż będzie on wyrażał swoje intencje co do skutków wydawanych rozstrzygnięć w sposób bardziej sprecyzowany i konstruktywny, a nie przerzucał na organy stosujące prawo ciężar rozstrzygnięcia wątpliwości związanych z wydanym przezeń orzeczeniem.

Informatyzacja egzekucji sądowej. Doświadczenia polskie i litewskie. Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji, 24 marca 2017 r., Warszawa

W dniu 24 marca 2017 r. w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie odbyła się międzynarodowa konferencja zorganizowana przez Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy przy Krajowej Radzie Komorniczej w Polsce i Izbę Komorników na Litwie (Lietuvos Antstolių Rūmai¹) poświęcona informatyzacji egzekucji sądowej z perspektywy istniejących i planowanych rozwiązań w tych krajach. Wydarzenie było okazją do poznania obowiązujących regulacji w obu porządkach prawnych oraz stanowiło forum wymiany doświadczeń w tym niezwykle ważnym dla legislacji i praktyki prawa wymiarze funkcjonowania współczesnej egzekucji sądowej. Rola informatyzacji w tej sferze jest nie do przecenienia. Wyrazem postępującej elektronizacji polskiego postępowania

¹ Strona internetowa instytucji <http://www.antstoliurumai.lt/index.php/pageid/987> dostępna w języku litewskim i angielskim.

egzekucyjnego jest nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego² dokonana ustawą z 10 lipca 2015 r.³, która weszła w życie 8 września 2016 r. Wprowadziła ona m.in. e-licytację ruchomości, elektroniczne zajęcie rachunku bankowego, elektroniczną wymianę korespondencji między komornikiem i administracyjnym organem egzekucyjnym, a w przyszłości również wnoszenie pism drogą elektroniczną i elektroniczne biuro podawcze. Doświadczenia litewskie są tym bardziej cenne dla polskich prawników, że stanowią inspirację dla polskich rozwiązań. Ich nowatorski charakter i sukcesy we wdrażaniu oraz funkcjonowaniu były powodem do stworzenia okazji, by gruntowniej je poznać. Konferencja zgromadziła przedstawicieli doktryny, komorników i sędziów z Polski i Litwy.

Obrady otworzyli przedstawiciele organizatorów z obu krajów. Następnie konferencja przebiegała w trzech następujących po sobie panelach tematycznych. Moderatorem pierwszego z nich był prof. dr hab. Andrzej Marciniak z Uniwersytetu Łódzkiego, a pierwsze wystąpienie zaprezentował prof. Vytautas Nekrošius z Uniwersytetu Wileńskiego, przedstawiając status i kompetencje komornika sądowego na Litwie. Z prezentacji można się było dowiedzieć, że 9 maja 2002 r. została przyjęta przez sejm litewski nowa ustawa o komornikach sądowych⁴ oparta na modelu francuskim. Z dniem 1 stycznia 2003 r. wprowadziła ona nowy system egzekucji sądowej, zastępując dotychczasowy, oparty na upaństwowionym statusie komornika. Po reformie zawód komornika stał się wyłącznie zawodem prawniczym. Liczba komorników (*antstoliai*) zmniejszyła się wtedy z około 300 do 150, a skuteczność egzekucji wzrosła z 3% do około 30%. Komornik litewski ma prawo działać tylko na obszarze swojego terytorium, z nielicznymi wyjątkami. Obecnie na Litwie jest 118 komorników i 17 obszarów właściwości

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2016 r., poz. 1822 ze zm.), dalej: k.p.c.

³ Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 1311).

⁴ Litewska ustawa o komornikach sądowych – LR Antstolių įstatymu (Valstybės žinios, 2002-05-29, Nr 53-2042), oficjalna wersja dostępna również na portalu Teisės Aktų Registras w języku litewskim pod adresem <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.94F5702CAoF1>.

(*veiklos teritorijos*). Każdy komornik jest członkiem Rady Komorniczej, która jest jedna dla całego kraju; nie ma rad okręgowych. Komornik litewski podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu, jednak odmiennie niż w Polsce, to izba ubezpiecza komorników jedną polisą – każdy komornik nie ubezpiecza się indywidualnie. Skutki wypłaty odszkodowania ponoszą wszyscy komornicy, gdyż muszą płacić większą składkę. Zabroniona jest reklama działalności komornika. Wśród kompetencji komornika litewskiego, oprócz wykonywania orzeczeń sądowych, mieści się również świadczenie usług, za które komornik ustala wynagrodzenie z klientem. Jest to istotne źródło dochodów komornika. Katalog usług jest ograniczony ustawowo i mieszczą się w nim np. doręczenie dokumentów, stwierdzenie stanu faktycznego, zarządzanie nieruchomościami podczas egzekucji, udzielanie pomocy prawnej, sprzedaż ruchomości będących przedmiotem zastawu. Istotnym zastrzeżeniem jest, że świadczenie usług nie może kolidować z podstawowym obowiązkiem wykonywania orzeczeń.

Kolejną prezentację przedstawiła dr hab. prof. US Kinga Flaga-Gieruszyńska z Uniwersytetu Szczecińskiego. Wystąpienie poświęcone było statusowi i kompetencjom komornika sądowego w Polsce. W wykładzie podkreślony został status komornika jako funkcjonariusza publicznego, korzystającego z elementów władztwa publicznego i ochrony prawnej. Komornik nie jest organem wymiaru sprawiedliwości, lecz organem pomocniczym w stosunku do sądu. Ma obowiązek działania w granicach i na podstawie prawa oraz nie istnieje domniemanie kompetencji. Jednocześnie polski komornik sądowy jest obecnie zawodem zaufania publicznego, co wyraża się w obowiązkowej przynależności do samorządu i w ponoszeniu odpowiedzialności zawodowej – dyscyplinarnej, nie tylko cywilnej. Do komorników stosuje się art. 17 ust. 1 Konstytucji RP⁵, który generuje standardy funkcjonowania samorządu. Jego działania powinny przede wszystkim gwarantować interes publiczny. Analizując publicznoprawny charakter statusu komornika, w toku wywodu wskazano na powoływanie i odwoływanie

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

komornika przez Ministra Sprawiedliwości, wykonywanie władzy publicznej, podleganie orzeczeniom sądu i prezesowi sądu rejonowego, trojaki nadzór judykacyjny, administracyjny i zwierzchni MS, uprawnienie do nakładania kar, szczególną ochronę w prawie karnym (art. 222–224, 226 k.k.⁶) oraz jednocześnie podleganie zaostrej odpowiedzialności karnej (art. 228, 230, 232, 246 k.k.). Analizując na status komornika jako organu władzy publicznej, prelegentka powołała się na wyrok TK z 3 grudnia 2003 r., K 5/02⁷. Podkreśliła również, że komornik jest organem egzekucyjnym o ustrojowej i organizacyjnej niezależności od sądu rejonowego, co przejawia się w: braku podporządkowania poleceniom przełożonych, działaniu na własny rachunek, prowadzeniu kancelarii poza budynkiem sądu, wykonywaniu czynności osobiście i podleganiu obowiązkowemu ubezpieczeniu od odpowiedzialności cywilnej. Komornik nie jest pracownikiem sądu rejonowego i nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁸ oraz art. 43¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁹.

Trzecie wystąpienie tego panelu zaprezentowała Inga Karalienė – Prezydent Izby Komorników na Litwie – i poświęciła je zasadom ustalania kosztów komornika oraz specyfice ich uiszczania na Litwie¹⁰. Z tej prezentacji można było się dowiedzieć, że przez 600 lat, do czasów sowieckich, obowiązywała na Litwie zasada jednolitej opłaty stron za egzekucję. Od 1 stycznia 2003 r. przywrócono zasadę odpłatności egzekucji przez strony. Litewska Izba Komornicza przeprowadziła audyt mający na celu ustalenie, w jaki sposób uregulować wysokość stawek opłat egzekucyjnych. W tym celu posłużono się

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1137 ze zm.), dalej: k.k.

⁷ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 grudnia 2003 r., K 5/02, OTK-A 2003/9/98, Dz.U. z 2003 r. Nr 212, poz. 2077.

⁸ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1829 ze zm.).

⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 380 ze zm.) dalej: k.c.

¹⁰ Informacje o strukturze kosztów i ich wysokości w litewskim postępowaniu egzekucyjnym znaleźć można w języku angielskim na stronie Litewskiej izby Komorniczej <http://www.antstoliurumai.lt/index.php/pageid/1093>.

firmą międzynarodową, która w swoich badaniach uwzględniała czas potrzebny na wykonanie czynności, opłaty stałe związane ze sprawą (np. założenia sprawy, pierwszych czynności, archiwizacji), koszty zmienne, ogólne koszty administrowania. Na uwagę zasługuje regulacja litewska, która przewiduje, że zmniejszona stawka opłaty obowiązuje, gdy egzekwowana jest niewielka suma, oraz wypracowanie zasady, iż koszty są regulowane przez Ministra Sprawiedliwości (Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministerija), w porozumieniu z Ministrem Finansów i Izbą Komorniczą. Prezentacja multimedialna została wzbogacona filmem dotyczącym zaufania społeczeństwa litewskiego do komorników, z którego wynikało, że kształtuje się ono na poziomie 60%.

Drugi panel był moderowany przez prof. Vytautasa Nekrošiusa z Uniwersytetu Wileńskiego. Na początku referat wygłosił dr hab. prof. UO Dariusz Szostek z Uniwersytetu Opolskiego, przedstawiając stan informatyzacji postępowania cywilnego w Polsce. Wykład ten wcześniej był zarejestrowany w formie nagrania i został odtworzony podczas konferencji. Prelegent podkreślił, że rozwiązania litewskie w zakresie informatyzacji egzekucji sądowej, a zwłaszcza regulacja e-licytacji, są inspiracją dla polskich działań w tym zakresie. Zwrócił uwagę na wykorzystanie technologii informatycznych w postępowaniu cywilnym, przywołując takie instytucje, jak: elektroniczne postępowanie upominawcze, e-protokół, Elektroniczne Biuro Podawcze, portal informacyjny, rozprawę odmiejscowioną, zwrotkę elektroniczną, określając ją jako „hybrydowe doręczenie”, Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych¹¹, spółkę-24.

Następny wykład w tej części, poświęcony nadzorowi sądu nad działalnością komornika w elektronicznym postępowaniu egzekucyjnym (*vykdymo procesas*), wygłosili profesorowie Uniwersytetu Wileńskiego i sędziowie Sądu Apelacyjnego w Wilnie – Egidija Tamošiūnienė i Vigintas Višinkis. Zwrócili oni uwagę na to, że wcześniej sprzedaż w wyniku licytacji i koszty postępowania egzekucyjnego były zawsze zatwierdzane przez sąd, teraz zaś

¹¹ Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych jest dostępny pod adresem <https://orzeczenia.ms.gov.pl/>.

czynności te wykonuje komornik, a stronom przysługuje na nie skarga do sądu. Od 1 lipca 2017 r. komornik bez zgody sądu decyduje o swojej właściwości poza obszarem swojego terytorium. Zmiana ta wynika ze wzrostu zaufania do komorników. Jako zalety e-licytacji prelegenci wskazali następujące okoliczności: nieograniczoną liczbę uczestników, wykluczenie zmowy cenowej przed licytacją, zmniejszenie obowiązków komornika, szybką komunikację i niższe koszty. Następnie prof. Edigija Tamošiūnienė skupiła się na omówieniu przypadków z orzecznictwa sądów litewskich związanych z podstawami uznania aktów licytacyjnych w e-licytacji za nieważne. Najczęściej występującymi problemami związanymi z funkcjonowaniem instytucji e-licytacji na Litwie są:

- automatyczne i nieautomatyczne podwyższanie ceny – sądy uznały, że korzystanie z tych dwóch form postępień nie ma znaczenia dla ważności czynności egzekucyjnych;
- sposób oznaczenia czasu zakończenia licytacji, np. o godz. 13.00.01, i problem, czy postąpienie z godziny 13.01 jest ważne. Sądy litewskie uznają, że przedłużenie czasu licytacji ze względu na problemy techniczne nie stanowi podstawy do uznania licytacji za nieważną;
- omyłki z cyframi, np. wpisanie przez licytanta zbyt wielu zer w oferowanej cenie – w takiej sytuacji orzecznictwo sądów litewskich przyjmuje, że licytacja jest ważna, a ryzyko i skutek działania przyjmuje na siebie licytant;
- awarie systemu powodujące pozbawienie uczestniczenia w licytacji i niemożność zgłoszenia wyższej ceny oceniane są jako przyczyny nieważności licytacji.

Następne wystąpienie w tej części wygłosił prof. dr hab. Jacek Gołączyński z Uniwersytetu Wrocławskiego na temat elektronicznego biura podawczego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Prelegent również podkreślił inspiracyjne znaczenie wzorców litewskich dla polskich rozwiązań. Zwrócił uwagę na etapy elektronicznej polskiego postępowania egzekucyjnego, poczynawszy od 1 października 2010 r., kiedy pojawiła się elektroniczna forma tytułów egzekucyjnych. Prelegent zaznaczył, że wybór

formy złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji na podstawie orzeczenia wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym należy do wierzyciela. Przedstawił też podział na klauzule konstytutywne i deklarycyjne w kontekście tytułów elektronicznych. Odnosząc się do etapu informatyzacji po nowelizacji z 10 lipca 2015 r., prelegent podkreślił odrębność w stosunku do postępowania rozpoznawczego wyboru sposobu komunikacji w postępowaniu egzekucyjnym, możliwość wykorzystania przy wysłuchaniu z art. 760 § 2 k.p.c. systemu teleinformatycznego (brak wymogu podpisu elektronicznego kwalifikowanego) lub e-protokołu w sądzie. Zwrócił uwagę na to, że wniosek o wszczęcie egzekucji może być złożony w formie elektronicznej tylko wtedy, gdy orzeczenie ma taką postać; w przeciwnym przypadku pozostaje tradycyjna forma wniosku. Poświadczenie elektroniczne odpisu pełnomocnictwa polega na wprowadzeniu dokumentu do systemu (art. 126 § 3 k.p.c.). Profesor zwrócił też uwagę na dwie formy doręczeń elektronicznych w postępowaniu egzekucyjnym – do stron i do administracyjnych organów egzekucyjnych (art. 759² k.p.c.).

Kolejny wykład wygłosiła strona litewska: Dovilė Satakauskienė – Kanclerz Izby Komorniczej na Litwie i Sonata Vaicekauskinė – komornik sądowy. Wystąpienie dotyczyło efektywności egzekucji w kontekście dostępu do systemów teleinformatycznych wspierających działalność komorników sądowych. W 2015 r. na Litwie rozpoczęło się funkcjonowanie e-zajęcia pozwalającego na wymianę danych z bankami, organizacjami kredytowymi i instytucjami pomocy społecznej. Prelegenci przedstawili procedurę elektronicznej sprawy egzekucyjnej, zakładającą trzydniowy termin na wszczęcie postępowania przez komornika po wpłynięciu wniosku. Omówiony został też system PLAIS (proporcjonalna dystrybucja egzekwowanych funduszy), dzięki któremu wyegzekwowano w ciągu półtora roku 850 mln euro należności. Zaletami tego systemu są: równe prawa wszystkich egzekutorów, proporcjonalne dzielenie sum uzyskanych z egzekucji, obliczanie wszystkich należności dłużnika egzekwowanych u różnych komorników.

W tej części zaprezentowany został też system SPIS (System Informacji Społecznej – zawierający informacje o świadczeniach z pomocy społecznej), pozwalający komornikowi na ustalenie, jaka kwota pozostaje do jego dyspozycji, a jakiej kwoty nie może zająć.

Następnie narzędzia informatyczne wspierające pracę komornika w Polsce przedstawił dyrektor Łukasz Czarnecki ze spółki Currenda. Prelegent skupił się na problemach związanych z budową i utrzymaniem systemów, odnosząc swoje uwagi i spostrzeżenia do takich systemów, jak Komornik SQL, Komornik VAT, OGNIVO, ZUS-KKS, CEPiK, e-KW, obwieszczenia o licytacjach na stronie KRK, Komornik ID – umożliwiający potwierdzanie uprawnień komorników.

Ostatni, trzeci panel konferencji, prowadzony przez. prof. Kingę Flagę-Gieruszyńską, otwarty został prezentacją dotyczącą litewskich e-licytacji ruchomości. Przedstawił ją Milevičius Vitalis – członek sądu dyscyplinarnego Izby Komorniczej na Litwie. Z prezentacji dowiedzieć się można było tego, że na Litwie licytacje elektroniczne (*E-Varžytynės*) dotyczą sprzedaży zarówno ruchomości, jak i nieruchomości. W latach 2013–2016 odbyło się 29 tys. e-licytacji. Jest to jedyny sposób sprzedaży majątku dłużnika. Interesujące jest, że w prawie litewskim występują ograniczenia w egzekucji z nieruchomości uwarunkowane wysokością zadłużenia, np. budynek mieszkalny nie może być sprzedany na licytacji, gdy dług nie przekracza kwoty 2030 euro; podobnie przedstawia się możliwość sprzedaży działek gruntu. W tej części panelu przedstawiono przebieg e-licytacji na portalu *Varžytynės ir aukcionai*¹². Ogłoszenia o licytacji mogą być generowane przez komornika w godzinach 9.00–14.00, rękojmia wynosi 10% sumy wywołania, a postąpienia – 0,5% do 15 tys. euro, 0,3% do 30 tys. euro i 0,1% powyżej tej kwoty. Uczestnik może składać swoje oferty ceny nieskończoną liczbę razy. Automatyczne składanie postąpień polega na ustawieniu opcji maksymalnej wartości i wysokości postąpień. Taki sposób składania postąpień ma swoją zaletę – jest szybszy niż

¹² Strona internetowa dostępna w języku litewskim i polskim <https://www.evaržytynes.lt/evs/?locale=lt>.

wpisywanie cyfr na klawiaturze i licytant może uczestniczyć w kilku licytacjach jednocześnie. Czas trwania licytacji został określony na 30 dni w przypadku nieruchomości i 20 dni w przypadku składników majątku rejestrowanego lub majątku o wartości do 20 tys. euro. Uczestnicy licytacji nie wiedzą, ile osób w niej uczestniczy i zapewniona jest anonimowość. Licytacja powinna się zakończyć o takiej samej godzinie, o której się rozpoczęła; istotne są milisekundy, gdy w ostatniej minucie wpłynie oferta, licytacja jest przedłużana o kolejne 5 minut. Dane osoby, która wygrała licytację, przesyłane są do komornika i na jego rachunek depozytowy przelewana jest kwota 10% rękojmi. Komornik sporządza protokół sprzedaży z podpisem elektronicznym w ciągu 3–20 dni od zakończenia licytacji, z tym że czynność ta może być odroczone, gdy zachodzi konieczność weryfikacji danych.

Z kolejnym referatem w tej części wystąpił dr Grzegorz Kulski z Uniwersytetu Opolskiego, przedstawiając zasady e-licytacji w Polsce. W swoim wystąpieniu podkreślił rolę wniosku wierzyciela o przeprowadzenie licytacji w formie elektronicznej, polegającą na tym, że wniosek taki wiąże komornika. Najwcześniej może on być złożony wraz z wnioskiem o wszczęcie egzekucji z ruchomości, a najpóźniej – z wnioskiem o drugą licytację. Wystarczy jeden wniosek, gdy jest kilku wierzycieli i pierwsza licytacja może być tradycyjna, a druga – elektroniczna.

Ostatnie wystąpienie poświęcone było elektronicznemu zajęciu rachunku bankowego w Polsce i wygłosił je dr Grzegorz Sikorski z Uniwersytetu Gdańskiego. Prelegent zwracał uwagę na przedmiot egzekucji z rachunku bankowego, powołując się na wypowiedź Sądu Najwyższego z 27 października 2016 r., V CSK 48/16¹³. Podkreślił zagadnienie ograniczeń egzekucji z rachunku bankowego i problem związany z określeniem momentu zajęcia rachunku bankowego, który nie został rozstrzygnięty przez ustawodawcę. Prelegent sformułował tezę, że elektroniczna egzekucja z rachunku bankowego aktualnie nie jest zupełna, gdyż elektroniczne jest tylko zajęcie.

¹³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 r., V CSK 48/16, Lex, nr 2165600.

Konferencję zakończyła dyskusja uczestników i wykładowców. Podczas niej poruszono m.in. problem odebrania dozoru nad ruchomościami w polskiej regulacji e-licytacji, kwestię działalności firm windykacyjnych oraz zgłoszono postulat *de lege ferenda* do wykorzystania w polskim prawie rozwiązania litewskiego, w którym to dłużnik w pierwszej kolejności proponuje nabywcę jego składnika majątkowego. Zamykając konferencję, prof. Andrzej Marciniak zapowiedział monograficzne wydanie referatów z konferencji i refleksji pokonferencyjnych. Na uwagę zasługuje spostrzeżenie, że strona litewska przygotowała prezentacje wizualne swoich referatów w języku polskim. Należy wyrazić nadzieję, że współpraca prawników polskich i litewskich przyczyni się do efektywnego rozwiązywania problemów prawnych związanych z egzekucją sądową w obu tych krajach – zarówno w sferze stosowania prawa, jak i na polu legislacyjnym.

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 9/2017

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75
faks: +48 58 712 90 65
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl/przegląd
www.sklep.currenda.pl

Nakład PPE: 730 egz.

Cena: 69 zł